

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 5
Oktober
1986

Bernadotttegården i Himmelev ved Roskilde markerede sin 10-års-dag den 29. august.
Læs nærmere inde i bladet om festen.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre, Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. (02) 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrev 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. (04) 47 17 04

Arkitekt M.A.A. Børge Andresen
Egehegn 307, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen, Lærkevej 6
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. (04) 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 3.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
(02) 95 22 08
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 50,- kr.
Udenfor Skandinavien betales et
portotillæg på 30,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt ved
henvendelse til udleveringspost-
kontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Kammeraternes Hjælpefonds	
gode 40-års-dag	123
Hiltgunt i Danmark	126
10-års-dag i Roskilde	129
Husum/Schwesing-lejren	
bør markeres	131
2 hædret	132
Sachsenhausen 50 år	133
Runde dage	136
Vogt-Svendsen	138
900 døgn i Leningrad	140
Kammeraterne fortæller	142
Foreningerne	143-146
Mindeord	147
Bøger	147

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/11 og 15/12 1986.
Stof fremsendes senest 4 uger
før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1986

41. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Kammeraternes Hjælpefond fik en vellykket 40-års-dag

KHs 40 års-dag blev markeret ved en reception i Admiral Gjeddes Gård lørdag den 6. september.

I de to timer, receptionen stod på, var der trængsel i »Krostuen«, og der var hele dagen en vældig god, fornøjelig og kammeratlig stemning.

Formanden, kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, havde planlagt dagen i god tid forinden, men tilslutningen og stemningen kan man jo ikke sidde og forudbestemme hjemme ved skrivebordet, men den gode stemning var der fra først til sidst.

Formanden åbnede med en tak til fru Lisbeth Steen-Hansen, fordi hun så beredvilligt havde stillet sit store og særprægede hus til rådighed for dagen. Et bedre sted for jubilæet kunne ikke findes, sagde han.

Han oplyste bl.a., at der var kommet en hilsen fra Mogens Fog, der nogle år var medlem af bestyrelsen. Han var dog forhindret i at komme til stede. Hans Andersen takkede for de gaver, der var kommet - også til feriehjemmet på Kegnæs.

Han omtalte Admiral Gjeddes Gård som det sted, der gennem 12-14 år havde betydet så meget for KH. I kontoret i forhusets kælder var der gennem årene faktisk kaffestue fra 9-16.

General F. B. Larsen, der har været

med fra starten, holdt en kort tale. Han omtalte fondens arbejde med at yde hjælp til invaliderede og at yde konsultativ bistand. Pengene blev skaffet ved udgivelsen af vort blad Pigtraad, udgivelse af mærkater, arrangement af koncerter i radiohuset og f.eks. fra over-

skuddet fra Buchenwald-folkenes revy-opførelse i Folketeatret. I de senere år har fonden samlet sit arbejde om driften af feriehjemmet på Kegnæs, udgivelsen af vort blad samt højtideligholdelsen af 4.-maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen.

Med bindingsværksbygningerne i Admiral Gjeddes Gård som baggrund tog vi dette foto af 4 blandt gratulanterne: Frode Toft, kontorchef i Frihedsfonden, Jacob Jensen, formand for Bernadottegårdens bestyrelse i Roskilde, lederen af Frihedsmuseet, lektor Jørgen H. Barfod, samt KHs formand, kontorchef, cand.jur. Hans Andersen.

Fotos: F-k

Fra v. den nuværende formand for KH, kontorchef, cand.jur. Hans Andersen samt de to tidligere formænd: civilingeniør Mogens Dyre og general F. B. Larsen.

Omsættes hjælpen i penge, drejer det sig om flere millioner kroner. Vi kan sige, at KH på denne 40-års-dag kan glæ-

de sig over, at arbejdet er lykkedes ganske godt. Han udtrykte også sin glæde over det bladsamarbejde med forenin-

gerne, som indledtes i 1977. Han sluttede med at udtale ønsket om, at der også i årene fremover måtte være kammerater, der var villige til at føre arbejdet videre.

Kontorchef Frode Toft fra Frihedsfonden gjorde opmærksom på, at KH kalder sig Frihedsfondens lillebror. Han tilføjede, at man også kunne kalde de to fonde brødre, da de jo havde samme far, nemlig frihedskampen. Han sluttede med at udtale nogle venlige ord, rettet til Fosmark: Han overkommer det utrolige.

Jacob Jensen, der er formand for Bernadottégårdens bestyrelse i Roskilde, takkede, fordi KH havde rykket sin 40-års-dag til fordel for Bernadottégården i Roskilde, selv om man dér kun kunne se tilbage på 10 års virke. Han sluttede med at sige: - Tak for jeres indsats gennem de 40 år. Held og lykke med de kommende år.

Kontorchef Th. Dige, tidligere Frihedsfonden, rettede især en tak til Fosmark og ledsagede takken med en gave.

*

Kammeraternes Hjælpesfond har i sit virke mange minder i farver, der knytter sig til Admiral Gjeddes Gård i St. Kannikestræde. Her holdt fonden sin 40-års fest.

Efter den vellykkede reception samledes bestyrelsens medlemmer til et kort møde i »Den grønne stue«. Her oplyste formanden, at fonden fra Tipsmidlerne har modtaget 30.000 kr. til forbedringer af feriehjemmet på Kegnæs.

Bernth Johannesson oplyste, at fangeforeningerne som sædvanligt også i 1986 betaler trykkeudgifterne for bladets november nummer. Han foreslog, at KH fremover fører traditionen videre. Forslaget blev vedtaget for 1987. Der efter skal sagen igen behandles.

Preben Feddersen oplyste, at feriehjemmet nu efterhånden havde skaffet 1575 familier en ferie på Kegnæs. Hjemmet er i år optaget til 1. uge i december.

Formanden oplyste, at bogen om KH blev forsinket p.g.a. sygdom. Der arbejdes videre med den, og han bad medlemmerne ransage gemmerne for at finde egnede billeder frem - og sende ham dem.

Fosmark fortalte om arbejdet med bogen om Mindelunden i Ryvangen.

Lisbeth Steen-Hansen havde i løbet af dagen ordet flere gange og dokumenterede store evner som fortæller med sans for facts og anekdoter. Hun oplyste bl.a. at Admiral Gjeddes Gård kan føre sin historie tilbage til 1377. I 1536 overgik gården til kronen. Af navne, der er knyttet til gården, kan nævnes Ludvig Holberg, rigskansler Kr. Friis, Korfitz Ulfeldt og Leonora Christina samt Ulrik og Fr. Gyldenløve. Christian den IV's datter har boet her. Ligeledes broderen, der var viceadmiral.

Huset har været ejet af Journalistforbundet, og i »Krostuen« startede Sigfred Pedersen som visesanger. I 1942 blev Admiral Gjeddes Gård overtaget af statsaut. revisor H. C. Steen-Hansen, og den videreføres nu af hans hustru, fru Lisbeth.

Alle var enige om, at dagen var en god dag for fonden. Rammerne var de helt rigtige - og den gode stemning holdt til det sidste.

*

Nogen har måske undret sig over, at der ikke var indbudt gæster til frokosten, men det skyldtes pladshensyn, da den hyggelige Holbergssal kun kunne rumme bestyrelsens medlemmer med ledsagere.

Gaver og hilsener

Som hilsener til dagen kom der en del gaver, dels i form af ting, der kan bruges i feriehjemmet på Kegnæs, dels i form af kontanter. Alle gaver blev modtaget med tak.

F-k

KONTAKTER

Vort blad har mange kontakter. Det afspejler sig i vore spalter, men vi er altid åbne for nye.

Redaktionens adresser findes altid på bladets side 2.

Fra v. Lisbeth Steen-Hansen, dagens værtinde sammen med Solveig Skjøtt, der arrangerede det praktiske.

*

Da Kammeraternes Hjælpefond fyldte 25 år

1946 — 29. august — 1971

Vi gav hinanden det løfte
engang i de onde år,
at sammen ville vi søge
at mildne de såredes kår.

Vi gav hinanden det løfte,
at mindes og ære dem,
der døde for det, vi ville
og ikke kom med os hjem.

Vi loved, at vi ville række
deres kære en hjælpende hånd,
og derfor danned vi dengang
Kammeraternes Hjælpefond.

En tak til alle, der hjalp os
og støtted os gennem vort blad.
— Endnu er der ting, som må gøres,
førend vi skilles ad.

Olav Holst

*

Fra v. General F. B. Larsen, provst Poul Riis, Slagelse, og kontorchef N. C. Andersen, Padborg.

Som et led i markeringen af af Kammeraternes Hjælpefonds 40-års-dag, nedlagde redaktør Johs. Rasmussen, Vejle, en signeret krans på konsul, cand.jur. Kaj Dahls grav i Horsens.

(Foto: Helle)

Formanden nedlagde den signerede krans på statsaut. revisor H.C. Steen-Hansens grav på Søllerød kirkegård.

(Foto: Hans Andersen)

Kaj Dahl var fondens formand gennem 28 år, og Steen-Hansen var fondens kasserer gennem mange år.

»Hellere miste hoved end hjerte«

Sådan sagde og tænkte Hiltgunt Zassenhaus, danske og norske tugthusfangers gode ven og hjælper.

Efter indbydelse besøgte dr.med. Hiltgunt Zassenhaus, nu Baltimore i USA, Norge i dagene 14.-19. september og Danmark 21.-24. september.

Søndag den 21. september blev hun modtaget i Kastrup Lufthavn.

Om mandagen var der sammenkomst i Frihedsfondens lokaler på Frederiksberg. Her deltog Neuengammeforeningens bestyrelse, Landsforeningen Gestapofangernes Sjællandsafdeling samt Fangesammenslutningens bestyrelse. Hertil kom indbudte efter Frihedsfondens bestemmelse.

Onsdag afrejste Hiltgunt til hverdagen i Baltimore.

Fangekammerater, der havde oplevet Hiltgunt Zassenhaus' besøg i tugthusene, sluttede op om samværet i Frihedsfondens lokaler. De ønskede at forny deres tak for hendes indsats, da de var deporteret. Nogle af dem medbragte kuverter, der var stemplet med Hiltgunts censorstempel - og hendes navn.

Da ikke alle vore læsere klart husker Hiltgunts indsats, fortæller vi her om hendes levnedsløb og hendes beundringsværdige arbejde under besættelsen, da den gule pest hærgede Europa. Hun er med rette kaldt »Tugthusfangerens Engel«.

*

Hun er født i Hamborg i 1916. Hendes far var rektor, og på grund af hans antinazistiske holdning blev han fratrædt sit embede. Hans indstilling blev også datterens. Hun skulle i gymnasiet bruge den tyske Hitler-hilsen - men hun nægtede det. Efter studentereksamen tog hun i 1938 eksamen i de skandinaviske sprog og bestod 1. del af den medicinske embedseksamen, og da hun således mestrede de skandinaviske sprog, blev hun i årene 1941-45 ansat af Det tyske Justitsministerium som brevcensor og tolk. Det drejede sig efterhånden om 1250 danske og nordmænd, der af tysk gestapo var anbragt i 52 tyske fængsler og tugthuse, spredt over hele Tyskland.

Nu opnåede den danske sømandspræst Sophus Boas tilladelse til at besøge danske, der var deporteret, og det samme opnåede den norske sømands-

Dr. med. Hiltgunt Zassenhaus ses her sammen med den norske præst Conrad Voigt-Svendsen, da hendes bog »Mure« blev udsendt i Norge.

præst Conrad Voigt-Svendsen - for nordmænd.

Under præsternes besøg skulle Hiltgunt Zassenhaus i besøgsværelset overvåge, at alt »gik sømmeligt til«. Til at begynde med forlangte fængselsledelsen, at der også skulle være en med af de ansatte i selve fængslet, men Hiltgunt protesterede. Hun gjorde gældende, at den tyske fængselsbetjent jo ikke forstod, hvad der blev sagt. Derfor kunne han misfortolke samtalerne - hun fik sin vilje.

*

I det følgende gives ordet til nogle danskere, der oplevede besøgehe. Skoleinspektør Kaj Enggård, Gladsaxe, der sad indespærret i tugthuset Dreierberg/Bülów i Nordtyskland, fortæller:

- Jeg sad i tugthuset i 9 måneder. Tilværelsen i cellen var umådelig sløvende, og det var derfor en stor opmuntring, da jeg oplevede at blive kaldt ned i besøgslokalet. Her traf jeg den danske sømandspræst Sophus Boas, der var ledsaget af Hiltgunt Zassenhaus. Under besøget hørte jeg flere opmuntrende ting om krigens gang, og jeg trængte meget til opmuntring, ja, jeg oplevede en ligefrem enorm opmuntring.

Under besøgene fik jeg skrå, som

kunne bruges til at lave cigaretter af. Desuden stearinlys til at lyse op i den mørke fængselscelle. Hiltgunt var meget forstående.

Jeg fik lov til at skrive hjem til mine forældre 3-4 gange, og både forældrenes breve og mine til hjemmet, bærer Hiltgunts censorstempel og hendes navn. Jeg har da flere af brevene endnu, og jeg må sige, at jeg står i stor taknemmelighedsgæld til dem begge. For resten må jeg da også nævne, at jeg også fik levertran. Kosten i tugthuset var meget mager, og jeg var raslet ned i vægt. I cellen dypede jeg brødkrummer i levertran, og jeg nød hver mundfuld i fulde drag.

En anden dansk fange fik besøg i Rendsborg. Det var Harald Nielsen. Han vil af mange være kendt som lejrchefen for den meget store lejr for tyske flygtninge på Kløvermarken.

- Besøgene af pastor Boas og Hiltgunt Zassenhaus i fængslet var den opmuntring, der gav mig tro og styrke til at holde ud, fortæller han. - De ting, de bragte med, var en væsentlig hjælp til os og har afgjort reddet livet for nogle af os: Vitaminer, levertran og brød, og hvad de havde med, forsvandt som dug for solen. Størst betydning havde det trods alt, at de bragte nyheder fra hjem-

met og fra fronterne, besøgte vore kære i Danmark, og dermed ydede de noget værdifuldt. Jeg glemmer aldrig deres besøg.

*

Knud Malthé Poulsen, Vejle, medbragte til gensynet med Hiltgunt Zassenhaus 8 breve, der alle er censorstempelt med hendes navn. Han sad ligesom Kaj Enggård i Dreierberg/Bützow.

- Censorstempelt sagde os til at begynde med ikke noget, fortæller han, - men det skulle snart blive anderledes. Efterhånden som vi gennem hendes besøg blev personlig bekendt med hende, kom der altid en lille hilsen. Det kunne være opmuntrende ord, men også konkrete oplysninger om, hvor vore kammerater befandt sig, og hvordan de havde det. Hun blev et knudepunkt, som bandt os fanger sammen. Hun lærte gennem brevene vor familier at kende, og børnene huskede hun fødselsdagene på. Gennem sit kartotek var hun den eneste, der vidste, hvor hver enkelt dansk og norsk tugthusfange var, og det blev af stor betydning, da hjemrejsen skulle organiseres.

Besøgene fandt sted med 4 måneders mellemrum, og langsomt, men sikkert voksede der et venskabs- og tillidsforhold frem. Under hendes besøg skabte hun i det triste besøgslokale et præg af næsten hjemlig hygge, når hun kom med dug og blomster fra egen have. Og når præsten fortalte os de sidste nyheder fra fronterne, lukkede hun ørerne, ja, somme tider supplerede hun. Også gaver kunne hun have med.

Til en af kammeraterne har hun nedfældet denne hilsen: »Våren kommer - vær sikker på det. Denne tid har trods alt ikke været forgæves.«

Engang sagde præsten til hende, at hun skulle være forsigtig. »De kan jo miste Deres hoved,« sagde han. Hendes svar lød: »Forsigtighed er ikke min dyd, og jeg vil hellere miste hovedet end hjertet.« Nogle gange kom hun i forhør hos Gestapo, og man kan med sikkerhed sige, at det var krigens afslutning, der reddede hendes liv.

*

Hiltgunt Zassenhaus fik tidligt et nært forhold til Danmark. I en alder af 17 år var hun på besøg i Danmark. Hun åndede lettet op, for hun fandt, at det nye brune regime i Tyskland forpestede luften. En regnvejsaften stod hun og en veninde ved kanten af en sjællandsk landevej. En bil stoppede op, og fru Jeppe-

Hiltgunt Zassenhaus var gæst ved Landsforeningens møde i maj 1947. Fra v. ses Regner Andersen, Norge, Schwart, Holland, og Hans Schwarz, Hamborg.

sen spurgte: »Hvad søger I?« Hiltgunt svarede på begges vegne: »Vi søger efter friheden.« »Så hop ind,« lød svaret.

De kom så til fru Jeppesens store hus ved havet. Her traf de en flok intellektuelle. Efterhånden kom mange fra Tyskland hertil.

Efter krigens slutning lykkedes det for en gruppe danske læger at skaffe Hiltgunt Zassenhaus adgang til Københavns Universitet. På det tidspunkt var det ikke let - for Hiltgunt var jo tysker. Hun afsluttede sin lægeuddannelse her. Pengene til hendes ophold i Danmark blev skaffet ved udgivelsen af en lille bog, som Hiltgunt selv havde skrevet. Den var selvbiografisk, og danske boghandlere gav afkald på deres sædvanlige for tjeneste ved bogsalg. Som moden kvinde har hun omskrevet pjecen til en bog på 250 sider. Dens budskab er, at der skal nedbrydes mure: Hadets, frygtens, fordommenes og værst af alt, ligegyldighedens og den menneskelige ufølsomheds mure. Bogen blev i 1975 af de amerikanske biblioteker kåret som årets bedste bog og i 1981 af den evangeliske kirke i Vesttyskland. Hun er Ridder af Dannebrog af 1. grad, og hun har i USA fået 5 udnævnelser til æresdoktor.

Nogle misforståelser

I det store Lademanns Leksikon i sort bind med guldtryk fortælles, at Hiltgunt Zassenhaus var »Koncentrationslejrfangernes Engel«, i en bladartikel har hun

været betegnet som en usædvanlig Gestapo-pige.

Hertil er at bemærke, at Hiltgunt Zassenhaus var ansat som tolk og brev-censor ved Det tyske Justitsministerium, og altså ikke hos Gestapo. Hun har aldrig været i en tysk KZ-lejr, da en sådan var en lukket verden. *Johs. Fosmark*

TAK

Samværet i Frihedsfonden med Hiltgunt Zassenhaus blev en både god og hyggelig aften, og jeg vil gerne med disse linier, sige arrangørerne: Frihedsfonden, Gestapofangerne og Neuengammeforeningen, en hjertelig tak, fordi I påtog jer ulejligheden med at arrangere denne aften.

Knud Malthe Poulsen,
Vejle

EFTERLYSNING AF

»HIMMELFARTSKOMMANDOEN«

Til brug ved sagsbehandlingen efterlyses Frøslevfanger, der i oktober og november 1944 blev udtaget til de såkaldte »Himmelfartskommandoer«, altså som gidsler mod jernbanesabotagen i Jylland. Oplysning til Frihedsfonden, Frb. Bredgade 13, 2000 Frederiksberg.

ET UBEHAGELIGT ARKIV I FRANKRIG

Det er af en fransk TV-journalist Christien Ockrent blevet afsløret, at der i franske regeringsarkiver findes 10 tons dokumenter fra krigsårene.

Arkivet menes oprettet af Gestapo og den nazistiske efterretningstjeneste, og det hævdes, at en del af materialet afslører, at fremtrædende franskmænd samarbejdede med tyskerne. Journalistens kilde er Alexandre Marenches, der i årene 1970 til 1981 var leder af en afdeling af den franske efterretningstjeneste, og det var i den periode, han fik kendskab til arkivet i et lagerrum. På grund af mandskabsmangel var der kun tid til en grov gennemgang af materialet, men han siger, at resultatet var ubehageligt, for ikke at sige pinagtigt.

Arkivet rummer henvisninger til fremtrædende franskmænd, der har været på tyskernes lønningsliste, og som efter krigen har optrådt som om de havde været i modstandsbevægelsen. Nogle af dem er politikere, men som nu er så gamle, at det ikke vil tjene noget formål at stille dem for retten. »De nærmer sig døden,« sagde han.

NAZIST MISTER NU SIN PENSION

Den tyske general Otto Ernst Remer blev under krigen kendt som chef for Hitlers vagtbataljon »Gross-Deutschland«. Han er 73 år, og han har nu mistet sin pension efter ordre fra den vesttyske forbundspræsident von Weizsäcker.

Det skyldes, at den tidligere nazigeneral er blevet dømt for at have fornærmet ofre for naziregimet.

Efter det mislykkede officerskup mod Hitler i 1944, var det general Remer, der med hård hånd genoprettede ordenen i Berlin, hvor nogle af de centrale kupledere var i færd med at gennemføre en overtagelse af kontrollen over hovedstaden.

Siden Tysklands kapitulation har han flere gange offentligt erklæret sig som Hitler-tilhænger og har benægtet, at der fandt en systematisk udryddelse af mennesker sted i koncentrationslejrene. I 1969 fik han en lignende dom og forlod derefter landet, men vendte tilbage for nogle år siden med den daværende forbundspræsident Scheels godkendelse.

Men nu syntes altså den nuværende forbundspræsident, at målet var fuldt, og det kom altså til at koste Remers pension.

10-års fødselsdag på Bernadotttegården i Roskilde

Den 29. august havde Bernadotttegården i Roskilde bestået i 10 år, og fødselsdagen blev fejret med manér lige fra morgenstunden. Til selve plejehjemmet er knyttet et daghjem for pensionister fra Roskilde, og allerede kl. 10 om formiddagen var der fælles kaffebord for daghjemmet og personalet, efterfulgt af en formiddagsreception for daghjemmet.

Eftermiddagen indledtes med kaffe og lagkage for plejehjemmets beboere kl. 13.30, og kl. 15 blev der nedlagt en buket i frihedskampens farver ved Folke Bernadottes mindeeg foran Bernadotttegården. Derefter var der reception med fornemt traktament i alle de tre plejehjemsblokke, og her underholdt sangerinden »Ann-Liza« på skift i de tre blokke med et populært sang- og viseprogram.

Og dagen igennem strømmede det ind med gæster, enkeltvis og i deputationer, for at hilse på både beboere og personale. I dagens løb kom også adskillige blomsterhilsener og mere håndfaste hilsener i form af praktiske ting og større og mindre pengebeløb til fordel for Bernadotttegårdens mange aktiviteter, for der er næppe noget andet plejehjem med et sådant udbud af aktiviteter. Der holdes møder i videoudvalget, samarbejdsudvalget og redaktionsudvalget. Af programmet for september ses bl.a., at der kommer 12 japanske gæster på besøg, der er filmfremvisning med filmen »Flagermusen«, der er en udflugt, arrangeret af Bernadotttegårdens Venner (med efterfølgende ålespisning), der er gudstjeneste, der kommer finske arkitekter på besøg, og socialministeren holder foredrag om ældre- og socialpolitik. I månedens løb holdes der også gruppemøder i de enkelte blokke. Beboerne spiser normalt sammen i hver sin blok (hvis de da ikke får maden bragt ind på værelset), og hver måned er der fællesspisning for alle fire blokke, og blokkene skiftes til at arrangere. Dagbladet »Land og Folk« bragte i dagens anledning en reportage om Bernadotttegården, og vi citerer herfra et par udtalelser fra nogle beboere:

Kaj Lyng, der er forhenværende fagforeningsformand, siger, at efter at have boet i en kommunal ejendom i 52 år

uden bad og varmt vand, så er dette jo en herlig luksus.

Formanden for beboerrådet Emmy er enke efter en modstandsmand. Hun har nu boet her i syv år og finder det dejligt, at der her er en blanding af beboere fra kommunen og folk fra modstandsbevægelsen. Endelig fortæller modstandsmanden Valdemar, at han er glad for, at hans børn ville have ham på Bernadotttegården, for det er verdens bedste plejehjem.

Stor aftenfest

Fødselsdagen kulminerede med en stor og festlig aften sammenkomst med deltagelse af ca. 400 mennesker, beboere, personale og indbudte gæster. Det var ved at udnytte hver krog i blok 4 lykkedes at bænke den store forsamling. Den musikalske underholdning blev leveret af Hviids orkester fra Holbæk (det var orkestrets fødselsdagsgave), og aftenen indledtes med »Prins Jørgens March« som trompetsolo.

En af de indbudte gæster, general-konsul Frand Fridberg, der i sin tid var formand for byggeudvalget, holdt fest-talen og fortalte træk fra plejehjemmets tilblivelse. Senere talte også formanden for Frihedskampens Veteraner Svenn Seehusen, formanden for Fangesamslutningen Oskar Verner og lederen af Frihedsmuseet Jørgen Barfod, der var en af initiativtagerne, da planen om et sådant plejehjem opstod i Fangesamslutningen, samt selvfølgelig også formanden for Bernadotttegårdens bestyrelse gennem alle årene, den tidligere Neuengammefange Jacob Jensen.

Som rød tråd gennem alle talerne gik en varm hyldest til personalet og ikke mindst den initiativrige og energisprudlende forstander Torben Nielsen, der som 27-årig blandt mange ansøgere var den, Frands Fridberg var med til at udpege. Som Fridberg sagde det: »Det var vel et dristigt valg, men det har jo vist sig, at vi valgte den rette mand.«

Der blev også talt af formanden for foreningen Bernadotttegårdens Venner, der overrakte gaver, fine porcelænslamper med motiv fra Bernadotttegården til Torben Nielsen, Jacob Jensen og beboerrådets formand. Ikke mindre end 28 af plejehjemmets medarbejdere hav-

de været på Bernadotttegården i alle 10 år, og de fik hver overrakt en platte med motiv fra Bernadotttegården.

Bernadotttegården havde også en særlig hilsen og opmærksomhed til de 28 jubilerende medarbejdere, der hver fik overrakt et særligt diplom + meddelelse om en ekstra ferieuge eller frivagt.

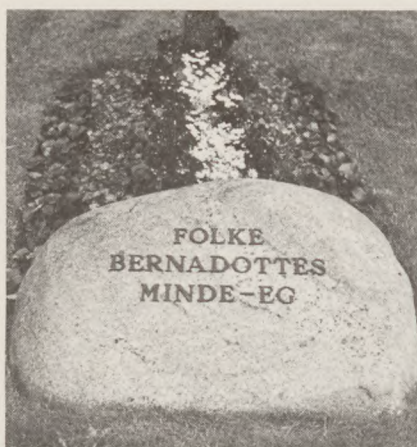
Der blev dog også tid til at nyde den gode mad og vin, ligesom der blev sunget flittigt. Og efter kaffen og kransekagen var der dans til Hviids livlige orkester.

Alt i alt en rigtig fødselsdag, hvor alle var glade.

Bernadotttegårdens særlige opgave

På Bernadotttegården er hele personalet indstillet på de særlige hensyn, der bør tages til det klientel, der kommer

fra modstandsfolkene, krigssejlerne og KZ-fangernes kredse. De ved, at de skal være varsomme overfor disse grupper.

I »Land og Folk«s reportage om Bernadotttegården bragtes også en samtale med plejehjemmets oversygeplejerske Bodil Knokgaard, der bl.a. siger:

- Man kan sige, at de er raske mennesker, der ikke magter at være alene. Ingen af de gamle modstandskæmpere, der har været ude for hård belastning, har normalt en hel nats almindelig søvn. Med natten kommer hjernens bearbejdning af de frygtelige oplevelser. Det er vigtigt for dem, når de vågner om natten, at der er personale til at holde i hånd eller bare være tavse sammen med, siger Bodil Knokgaard.

- Somme tider kan vi gå og tage gas på dem, og de på os. Men pludselig, og det er især omkring mindehøjtiderne, bliver de meget stille.

I dag er man begyndt at forske mere i de psykiske og følelsesmæssige følger af tortur - heldigvis. Men da de danske modstandsfolk kom hjem, vidste man faktisk intet om, hvilke følger fængselsophold og tortur ville få. Havde vi dengang vidst, hvad vi ved i dag, så kunne vi have gjort mere for at bearbejde deres ubehagelige oplevelser.

Den brede befolkning har egentlig aldrig været vidende om, at modstandsfolkene har det så svært, siger Bodil Knokgaard videre.

- Da modstandsfolkene kom hjem, skulle alt gå i sin vante gang. De passede deres arbejde, indtil de pludselig i relativ ung alder ikke kunne klare det mere. De er ganske enkelt trætte. I familien skulle alt også fungere. Mange snakkede ikke engang med ægtefællen om oplevelserne, og det har ført mange skilsmisser med sig.

De fik aldrig løst op, og en dag kan krop og følelsesliv ikke kapere mere, si-

ger Bodil Knokgaard, der mener, at det er årsagen til, at de fysiske og psykiske problemer bliver tiltagende med alderen, men hun mener samtidig, at det er karakteristisk for gamle modstandsfolk, at de ikke er gået i stå intellektuelt.

- De er meget kulturelle, målbevidste og har en klar holdning til tingene, og det har en væsentlig betydning for det høje aktivitetsniveau her i huset, slutter Bodil Knokgaard.

*

Og at der udfoldes en vældig aktivitet på alle mulige områder, har vi jo også allerede nævnt eksempler på. Vi ønsker Bernadotttegården fortsat held og lykke i de mange år og håber, at det også fortsat vil være muligt at opretholde det liv og den gode stemning og aktivitet, der indtil nu har præget Bernadotttegården.

-t

SAMARBEJDE MELLEM DE TO BERNADOTTEGÅRDE

Der har længe bestået et praktisk samarbejde mellem de to Bernadotttegårde, således at lederne på de to plejehjem snakkede sammen om tingene, og således at der lejlighedsvis var tale om en rent praktisk udveksling mellem de to plejehjem.

Nu er samarbejdet kommet et skridt videre, idet der i sommer har været afholdt et fællesmøde mellem bestyrelserne for de to Bernadotttegårde. Mødet fandt sted på Bernadotttegården i Roskilde, hvor der foruden en besigtigelse

af plejehjemmets indretning fandt et sagligt møde sted. Her drøftedes en række praktiske problemer og forstod Torben Nielsen holdt et kort instruktivt foredrag om budgetplanlægning.

Ved den afsluttende fællesspisning takkede formanden for bestyrelsen for Bernadotttegården i Hadsund, fhv. borgmester Tage Jespersen, for initiativet og gav udtryk for ønsket om et fortsat samarbejde til gavn for begge de to plejehjem.

Om eftermiddagen havde repræsentanterne for Bernadotttegården i Hadsund overrakt et meget smukt fåreuldstæppe til hjemmet i Roskilde. Fåreuldstæppet var vedlagt føltende digt, skrevet af et af bestyrelsesmedlemmerne:

At være sig selv nok man sagtens kan,
at lære af andre - det kræver plan.
Derfor besluttede vi, i Hadsund,
at aflægge visit hos Jer en stund.

Vi Jer's Bernadotttegård gerne ser
for at erfare, hvad hos Jer sker.
Vi håber så senere I vil afse
tid til vores hjem i Hadsund at se.

Et fåreuldstæppe vi bringer med,
en lille gave at varmes ved,
måske et symbol på besøget her -
et ønske om varme for alle Jer.

Og gaven blev modtaget i den ånd,
som digtet giver udtryk for. Så inden
længe vil der nok blive planlagt en gen-
visit i Hadsund.

-t

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

En tidligere KZ-lejr på gammel dansk grund

Lejrområdet bør fredes og markeres ved en mindesten

Af Poul Riis

I forbindelse med de danske årsmøder 30.maj-1. juni 1986 i Sydslesvig fik jeg lejlighed til at se stedet, Husum-Schwesing, hvor udekommandoen fra Neuengamme havde været placeret.

Mit besøg og min interesse afstedkom, at jeg fik tilsendt et hefte udgivet af »Verlag Nordfriisk Institut« i anledning af 50-året for Hitlers magtovertagelse. På titelbladet står der »Materialen zu einen dunklen Kapitel nordfrisischer Geschichte«.

Ved gennemlæsningen kom jeg til at tænke på de tre hollandske præster, der var med sammen med os tre danske præster i transporten december 1944 fra Neuengamme til Dachau. Disse tre havde været i Husumlejren - havde gravet tankgrave ude i marsken, stående i pløje. Deres helt ødelagte tilstand gjorde et stærkt indtryk på mig. Det varede kun ganske kort tid, før de to døde. Så afkræftede var de efter opholdet i Husum-lejren. - Jeg ved, at der har været en del danske i denne lejr.

Men det interessante ved pjecen er, at det er unge tyskere, der har sat sig for at bringe lejrens historie frem til nutiden!

Man begynder med at fortælle, at basis for heftet bl.a. har været en artikel af Klaus Bästlein (født 1956 i Flensburg, opvokset i Husum): »Et tremånedligt helvede og et massebord uden mening« og dertil ca. 18 sider af Paul Thygesens beretning »Læge i tyske koncentrationslejre« oversat til tysk.

»Derom taler man ikke«

Klaus Bästlein giver en situationsberetning: En eftermiddag i året 1944 sneg et medlem af Hitlerjugend (Uwe Iben) sig sammen med en 14-årig ven ud i marsken. Dér - nordvest for Husum - hørte de råbene: »los, los« og »schneller, schneller« - de sneg sig nærmere og fik set hundrede af skikkelser i fangedragt, der arbejdede med skovl og spade. Knippelslag og råb haglede ned over staklerne. - Da Uwe Iben kom hjem til

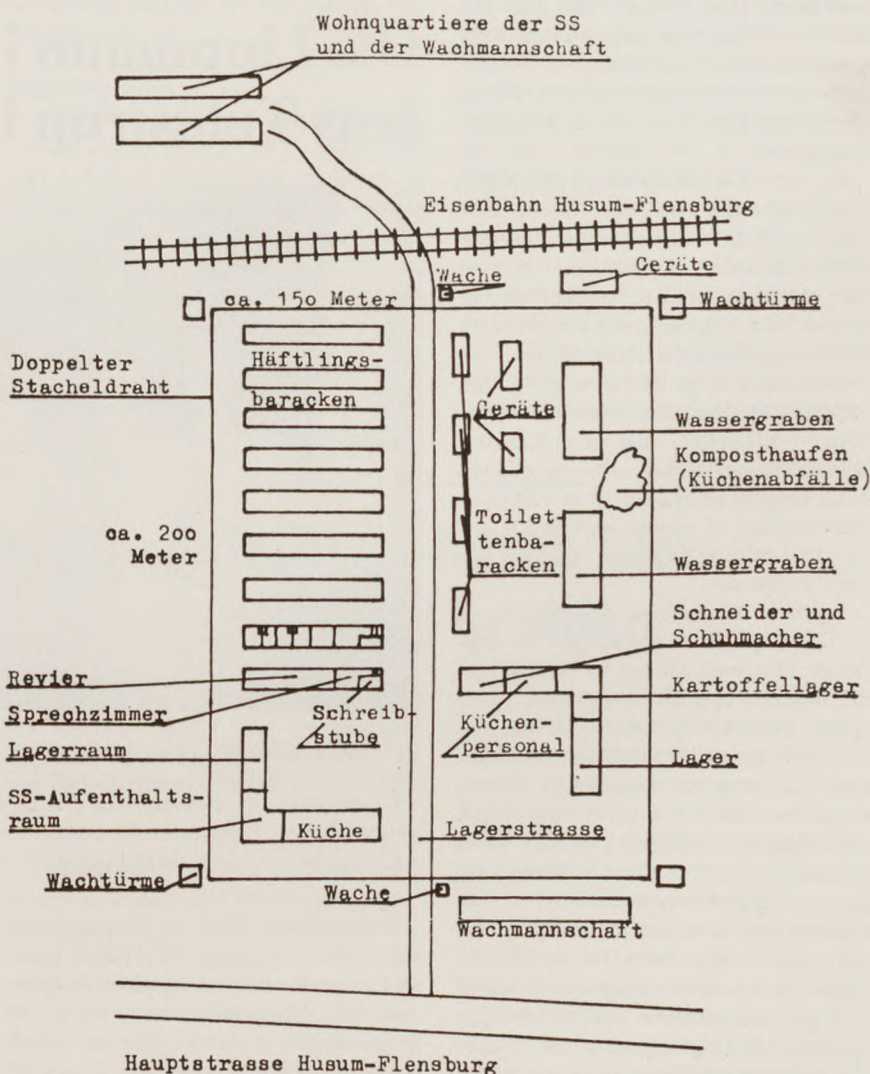
sin moder, fortalte han, hvad han havde set. Forskrækket og med bange blik så moderen på sin dreng og sagde: »Uha! - dreng - derom taler man ikke.«

Denne frygtelige oplevelse fortæller Uwe Iben, nu bygningsingeniør, kommunalpolitiker i Husum, i 1980 som 50-årig til den da 23-årige Klaus Bästlein.

Uwe Iben føjer til, at først efter krigen erfarer han, at fangerne kom fra KZ-lejren i Schwesing. Blandt disse fanger havde der været en del fra Holland og en række prominente fra Danmark...!

Bästlein forstod ikke mere verden. Han havde læst om en udekommando i Ladelund - ca. 40 km nord for Husum. Men en koncentrationslejr i Schwesing, en pansergrav osv. at der var mennesker, der var blevet pryglet ihjel - intet havde han hørt herom - i skole, i kirke, af politikere...? Kan det lade sig gøre, at en hel by, Husum, og en region stadig lever med dette »derom taler man ikke«? Forbavelsen bliver til interesse. Bästlein finder sammen med andre unge og med en medarbejder ved »Nordfrisisk Institut«.

Der dannes en arbejdsgruppe, der vil vide mere om emnet. Man griber til

KZ Husum Schwesing: Kører man ad vejen nordøst ud af Husum og holder man til venstre i vejgaflen mod Flensburg kommer man til Engelsburg. Her køres ind til højre og kort fremme på højre hånd findes stedet.

Paul Thygesens lægeberetning. Dette dokument om liv og død i koncentrationslejren Husum-Schwesing bliver gjort kendt.

Baggrunden for lejrens oprettelse

Det tyske generalitet rettede i efteråret 1943 blikket mod nord og vest. Man kunne forvente forsøg på landgang fra Bordeaux til Skagen. Planens gennemførelse - at sikre Vest-Sydslesvig og grænsen mod Danmark - blev i mangel af arbejdskraft overdraget til KZ-Neuengamme. - Selve pansergravene, de fleste anlagt i de fugtige marskenge, var 4-5 m brede og 3 m dybe. Det var tanken, at ingen panservogn skulle kunne redde sig op af graven ved egen hjælp.

Klaus Bästlein har med stor grundighed forsøgt at kaste lys over forholdene i de to udekommandoer i Ladelund og i Schwesing. Han nævner som kilde ud over Paul Thygesen, Jørgen Lind, Benjamin Mørch, Frihedsmuseet i København, Dansk Centralbibliotek i Flensborg, Aage Dahl m.fl. og hertil mange tyske kilder.

25. sept. 1944 blev på lejrbanegården i Neuengamme omkring 1500 »Häftlinge« jaget ind i kreaturvogne med rejsemål Schwesing ved Husum. Og hermed begyndte, hvad det hedder med et citat af Paul Thygesen: »Et tremåneders helvede og et massebord uden lige«.

Man havde i Schwesing nogle gamle barakker fra rigsarbejdstjenesten allerhøjest til 400 mand. Lige før ankomsten af fangerne havde man udkommanderet ældre borgere fra Husum til at trække et dobbelt hegn af pigtråd omkring lejren og dertil rejse et vagttårn i hver af lejrens fire hjørner.

Lejren var beboet af fanger til 21.12.44, da en stor transport af syge fanger blev kørt tilbage til Neuengamme. Resten fulgte 29.12.44.

De døde fra KZ-Husum-Schwesing blev anbragt på Østkirkegården i Husum i det bageste, nordøstlige hjørne. Ingen navne er noteret og ingen begravelseshøjtidelighed fandt sted, hvilket dog fandt sted i Ladelund, takket være den tyske præst.

Klaus Bästlein citerer et tidligere Hitlerjugendmedlem, hvordan denne oplevede at se de stakkels fanger slæbe sig af sted igennem gaderne i det nordøstlige Husum. Altså har en del af civilbefolkningen været vidne til, hvad der foregik. Hvorfor så stor tavshed i så mange år?

Udover hvad man har set og ikke fortalt, beretter Bästlein, at Paul Thyge-

sens bog, »Læge i tyske koncentrationslejre« i mange år har stået i det danske bibliotek i Husum!

Det interessante er, at der nu er en ung generation i Husum, der vil kende byens og landets historie!

Der arbejdes på at få »fredet« stedet, hvor Husumlejren lå og sammen med dette at få rejst et mindesmærke.

Nogle personlige bemærkninger

Det må være nærliggende for os danske, der har overlevet KZ-lejrenes helvede, at vi dog giver os tid til et besøg i Ladelund med mindesmærket på kirkegården for de 109 hollændere fra byen Putten og et besøg i Husum-Schwesing.

I Husumlejren har en del af vore danske kammerater lidt døden og andre fået et knæk, der fik dem til at dø kort tid efter opholdet i lejren. Selv tænker jeg på mine to hollandske kollegaer, der døde kort efter ankomsten til Dachau. - Det er givet, at jeg næste gang, jeg kommer til Husum, må ud på Østkirkegården!

De unge tyskere, der har forsøgt at få historiske sandheden frem om lejrene i Sydslesvig, bør støttes. Det må også »skrives« ud, at Husum-Schwesing lejrens område bør fredes og et mindesmærke rejses. Det skulle også kunne »kendes«, hvor på kirkegården i Øst-Husum de ukendte KZ-fanger ligger begravet i massegraven!

To modstandsmænd hædres, Ole Lippmann i Tønder og Jens Toldstrup i Århus

Fra højtideligheden på 4. Maj Kollegiet i Tønder. Fra venstre: typografteknikerelev Lise Lervad, der bor i værelset, der blev navngivet med Ole Lippmanns navn. Der efter direktør Ole Lippmann og fru Lippmann, Frihedsfondens formand, overlæge Jørgen Kieler, formanden for kollegiets bestyrelse, bankdirektør Peter Christensen og kollegiets efor Leif Vesterlund Nielsen.

I september blev to kendte modstandsledere hædret. På 4. Maj-kollegiet i Tønder blev et værelse navngivet med Ole Lippmanns navn, og på 4. Maj-kollegiet i Århus blev et lokale navngivet »Toldstrup-stuen«.

Ole Lippmann fyldte i år 70, og en kreds af hans venner gennemførte i den anledning en indsamling i en snæver

kreds, og det blev til 10.000 kr., den pris, det efter fast tradition koster at navngive et værelse på 4. Maj-kollegierne.

For Toldstrups vedkommende gør det samme sig gældende. Han havde, da han sidste år fyldte 70, frabedt sig særlige initiativer, men da dette forbud kun

gjaldt 70-års dagen, tog nogle af hans nærmeste medarbejdere initiativ til at indsamle et tilsvarende beløb i år.

Ole Lippmann

Ole Lippmann var efter den 29. august 1943 med til at reorganisere efterretningstjenesten sammen med Svend Truelsen. I februar 1944 var han i hemmelig mission i Sverige for at opnå en bankkredit på 2 mill. kroner til køb af svenske våben til modstandsbevægelsen, men svenskerne krævede, at fhv. statsminister Buhl garanterede, at den danske stat ville tilbagebetale pengene. Buhl vægrede sig derved, og det svenske tilsagn bortfaldt. Pengene blev så skaffet ad privat vej, bl.a. med hjælp af A. P. Møller.

I juli 1944 blev Lippmann kaldt til London, hvor han uddannedes som faldskærmsmand for at kunne afløse Flemming B. Muus som SOE-leder i Danmark, og i februar 1945 kom Lippmann tilbage til Danmark for at koordinere modstandsarbejdet.

Toldstrup

Toldstrup havde i den første tid under besættelsen tilknytning til Dansk Samling, og sammen med Chr. Ulrik Hansen deltog han ved årsskiftet 1943-44 i aktivt modstandsarbejde og viste her organisatoriske evner, som siden kom til så rig udfoldelse. Af Flemming Juncker blev han derfor sat i gang med at opbygge grupper i den nyoprettede region I. Da Juncker i april 1944 forlod Danmark overlod han ledelsen til Toldstrup, der nu koncentrerede sig om opbygningen af den effektiske modtageorganisation, der kom til at spille så afgørende en rolle for modtagelsen af de våbenforsyninger, der kom ad luftvejen, nedkastet på det net af modtagepladser, som Toldstrup og hans folk havde organiseret i hele Nordjylland. Desuden blev der etableret en transporttjeneste, der dels sikrede, at det sydjyske område fik deres andel af våbnene, og dels forbindelseslinier med større og mindre fartøjer, der sikrede de illegale transporter frem og tilbage mellem Jylland og Sverige.

Højtideligheden i Tønder

Ved en højtidelighed på 4. Maj-kollegiet i Tønder blev et værelse navngivet med Ole Lippmanns navn, og det er ikke tilfældigt, at det blev på et af de sønderjyske kollegier. Ole Lippmanns far grundlagde nemlig i årene efter 1. ver-

denskrig en fond, der skulle støtte danske landmænd i Sønderjylland. Da fondens formål nu er løst, har Ole Lippmann overført de tilbageværende midler til Frihedsfonden med den klausul, at beløbet skal anvendes til gavn for de to 4. Maj-kollegier i Sønderjylland, nemlig i Åbenrå og Tønder.

Højtideligheden indledtes med, at formanden for kollegiets bestyrelse, bankdirektør Peter Christensen bød velkommen til Ole Lippmann og fru Lippmann samt repræsentanterne for Frihedsfondens forretningsudvalg. Frihedsfondens formand Jørgen Kieler overrakte kollegiets formand en check på det indsamlede beløb og hyldede i en kort tale Ole Lippmann for hans indsats i Danmarks frihedskamp.

Ved en sammenkomst var kollegiet derefter vært ved en frokost, hvor Ole Lippmann takkede for den hæder, der var vist ham.

Højtideligheden i Århus

Dagen efter blev Toldstrup hædret ved en sammenkomst på 4. Maj-kollegiet i Århus. Her deltog en kreds af Toldstrups medarbejdere og afdelingsledere rundt om i det nordjyske område, repræsentanter for Frihedsfonden og kollegiets bestyrelse samt en stor gruppe af de unge, der nu bor på kollegiet.

Hans Lund fra kollegianerrådet bød velkommen og rettede en tak til Toldstrup og de modstandsfolk, der havde sikret, at vi nu lever i et demokratisk

land, og Frihedsfonden, der tog initiativ til opførelsen af 4. Maj-kollegierne. Derefter talte en af Toldstrups kvindelige kurerer, fru Annie Langberg, der havde forestået indsamlingen. Hun overrakte kollegiet en check på 10.000 kr. og et overskydende beløb på 3.300 kr. blev samtidig overgivet til kollegianerrådet. Overlæge Niels Frost, der er formand for kollegiets bestyrelse, takkede også for den smukke gave.

På Frihedsfondens vegne hyldede Jørgen Kieler modstandsmanden Toldstrup, og det gjorde Flemming Juncker også i en kort tale, hvor han karakteriserede Toldstrup som den, der løb hurtigere end alle andre, både bogstavelig og i overført betydning.

Til sidst takkede Toldstrup for initiativet og den ære, der var vist ham. »Jeg føler mig beæret, men kun ved at gøre det som repræsentant for den menige modstandsmand, hvis indsats var af afgørende betydning. Derfor modtager jeg den udviste ære på deres vegne. Rettede også en tak til Frihedsfonden for det store arbejde, der er gjort for at hjælpe besættelsestidens ofre.

Efter den mere højtidelige del af programmet var færdigt, var der et fint pølsebord, arrangeret af kollegianerrådet med tilskud fra Frihedsfonden. Og de 30-40 af Toldstrups gamle medarbejdere fik en hyggelig eftermiddag sammen med Toldstrup og med livlige indbyrdes samtaler og snak om »dengang«.

-t

Sachsenhausen-lejren blev grundlagt for 50 år siden

31 hektarer blev til 388. Fangetallet steg fra 1.000 til 56.624. Her var der godt 2.000 nordmænd og 253 danskere. I lejren omkom gennem årene 100.167 fanger.

I sommeren 1936 blev der i den märkische fyrreskov ved Oranienburg, ca. 35 kilometer nord for Berlin, fældet nogle træer og bygget en beboelsesbarak. I denne barak, som var den første, der blev opført, blev en forkommando på 50 fanger fra koncentrationslejren Esterwegen i Emsmoor indkvarteret den 12. juli.

I de følgende seks uger ankom yderligere tre transporter på hver tre hun-

drede fanger fra Esterwegen. Disse næsten tusind fanger påbegyndte opbygningen af koncentrationslejren Sachsenhausen. Senere kom der fangetransporter til lejren fra koncentrationslejrene Lichtenburg og Sachsenburg og direkte fra Gestapo Fangelejren med kommandantur og »Industri og Bauhof« strakte sig i begyndelsen over et 31 hektar stort område omgivet af et pigtrådshegn. I løbet af det næste år nåede dette område op på 126 hektar. Det skete, da der blev bygget nogle SS-kaserner, industribygninger og to SS-boligområder. Ved lejrens befrielse i 1945 strakte dens område sig over 388 hektar. Koncentrationslejren blev anlagt i udkanten af

Paul Thygesens lægeberetning. Dette dokument om liv og død i koncentrationslejren Husum-Schwesing bliver gjort kendt.

Baggrunden for lejrens oprettelse

Det tyske generalitet rettede i efteråret 1943 blikket mod nord og vest. Man kunne forvente forsøg på landgang fra Bordeaux til Skagen. Planens gennemførelse - at sikre Vest-Sydslesvig og grænsen mod Danmark - blev i mangel af arbejdskraft overdraget til KZ-Neuengamme. - Selve pansergravene, de fleste anlagt i de fugtige marskenge, var 4-5 m brede og 3 m dybe. Det var tanken, at ingen panservogn skulle kunne redde sig op af graven ved egen hjælp.

Klaus Bästlein har med stor grundighed forsøgt at kaste lys over forholdene i de to udekommandoer i Ladelund og i Schwesing. Han nævner som kilde ud over Paul Thygesen, Jørgen Lind, Benjamin Mørch, Frihedsmuseet i København, Dansk Centralbibliotek i Flensborg, Aage Dahl m.fl. og hertil mange tyske kilder.

25. sept. 1944 blev på lejrbanegården i Neuengamme omkring 1500 »Häftlinge« jaget ind i kreaturvogne med rejsemål Schwesing ved Husum. Og hermed begyndte, hvad det hedder med et citat af Paul Thygesen: »Et tremåneders helvede og et massemord uden lige«.

Man havde i Schwesing nogle gamle barakker fra rigsarbejdstjenesten allerejest til 400 mand. Lige før ankomsten af fangerne havde man udkommanderet ældre borgere fra Husum til at trække et dobbelt hegn af pigtråd omkring lejren og dertil rejse et vagttårn i hver af lejrens fire hjørner.

Lejren var beboet af fanger til 21.12.44, da en stor transport af syge fanger blev kørt tilbage til Neuengamme. Resten fulgte 29.12.44.

De døde fra KZ-Husum-Schwesing blev anbragt på Østkirkegården i Husum i det bageste, nordøstlige hjørne. Ingen navne er noteret og ingen begravelseshøjtidelighed fandt sted, hvilket dog fandt sted i Ladelund, takket være den tyske præst.

Klaus Bästlein citerer et tidligere Hitlerjugendmedlem, hvordan denne oplevede at se de stakkels fanger slæbe sig af sted igennem gaderne i det nordøstlige Husum. Altså har en del af civilbefolkningen været vidne til, hvad der foregik. Hvorfor så stor tavshed i så mange år?

Udover hvad man har set og ikke fortalt, beretter Bästlein, at Paul Thyge-

sens bog, »Læge i tyske koncentrationslejre« i mange år har stået i det danske bibliotek i Husum!

Det interessante er, at der nu er en ung generation i Husum, der vil kende byens og landets historie!

Der arbejdes på at få »fredet« stedet, hvor Husumlejren lå og sammen med dette at få rejst et mindesmærke.

Nogle personlige bemærkninger

Det må være nærliggende for os danske, der har overlevet KZ-lejrenes helvede, at vi dog giver os tid til et besøg i Ladelund med mindesmærket på kirkegården for de 109 hollændere fra byen Putten og et besøg i Husum-Schwesing.

I Husumlejren har en del af vore danske kammerater lidt døden og andre fået et knæk, der fik dem til at dø kort tid efter opholdet i lejren. Selv tænker jeg på mine to hollandske kollegaer, der døde kort efter ankomsten til Dachau. - Det er givet, at jeg næste gang, jeg kommer til Husum, må ud på Østkirkegården!

De unge tyskere, der har forsøgt at få historiske sandheden frem om lejrene i Sydslesvig, bør støttes. Det må også »skriges« ud, at Husum-Schwesing lejrens område bør fredes og et mindesmærke rejses. Det skulle også kunne »kendes«, hvor på kirkegården i Øst-Husum de ukendte KZ-fanger ligger begravet i massegraven!

To modstandsmænd hædres, Ole Lippmann i Tønder og Jens Toldstrup i Århus

Fra højtideligheden på 4. Maj Kollegiet i Tønder. Fra venstre: typografteknikerelev Lise Lervad, der bor i værelset, der blev navngivet med Ole Lippmanns navn. Derefter direktør Ole Lippmann og fru Lippmann, Frihedsfondens formand, overlæge Jørgen Kieler, formanden for kollegiets bestyrelse, bankdirektør Peter Christensen og kollegiets efor Leif Vesterlund Nielsen.

I september blev to kendte modstandsledere hædret. På 4. Maj-kollegiet i Tønder blev et værelse navngivet med Ole Lippmanns navn, og på 4. Maj-kollegiet i Århus blev et lokale navngivet »Toldstrup-stuen«.

Ole Lippmann fyldte i år 70, og en kreds af hans venner gennemførte i den anledning en indsamling i en snæver

kreds, og det blev til 10.000 kr., den pris, det efter fast tradition koster at navngive et værelse på 4. Maj-kollegierne.

For Toldstrups vedkommende gør det samme sig gældende. Han havde, da han sidste år fyldte 70, frabedt sig særlige initiativer, men da dette forbud kun

gjaldt 70-års dagen, tog nogle af hans nærmeste medarbejdere initiativ til at indsamle et tilsvarende beløb i år.

Ole Lippmann

Ole Lippmann var efter den 29. august 1943 med til at reorganisere efterretningsstjenesten sammen med Svend Truelsen. I februar 1944 var han i hemmelig mission i Sverige for at opnå en bankkredit på 2 mill. kroner til køb af svenske våben til modstandsbevægelsen, men svenskerne krævede, at fhv. statsminister Buhl garanterede, at den danske stat ville tilbagebetale pengene. Buhl vægrede sig derved, og det svenske tilsagn bortfaldt. Pengene blev så skaffet ad privat vej, bl.a. med hjælp af A. P. Møller.

I juli 1944 blev Lippmann kaldt til London, hvor han uddannedes som faldskærmsmand for at kunne afløse Flemming B. Muus som SOE-leder i Danmark, og i februar 1945 kom Lippmann tilbage til Danmark for at koordinere modstandsarbejdet.

Toldstrup

Toldstrup havde i den første tid under besættelsen tilknytning til Dansk Samling, og sammen med Chr. Ulrik Hansen deltog han ved årsskiftet 1943-44 i aktivt modstandsarbejde og viste her organisatoriske evner, som siden kom til så rig udfoldelse. Af Flemming Juncker blev han derfor sat i gang med at opbygge grupper i den nyoprettede region I. Da Juncker i april 1944 forlod Danmark overlod han ledelsen til Toldstrup, der nu koncentrerede sig om opbygningen af den effektiske modtageorganisation, der kom til at spille så afgørende en rolle for modtagelsen af de våbenforsyninger, der kom ad luftvejen, nedkastet på det net af modtagepladser, som Toldstrup og hans folk havde organiseret i hele Nordjylland. Desuden blev der etableret en transporttjeneste, der dels sikrede, at det sydjyske område fik deres andel af våbnene, og dels forbindelseslinier med større og mindre fartøjer, der sikrede de illegale transporter frem og tilbage mellem Jylland og Sverige.

Højtideligheden i Tønder

Ved en højtidelighed på 4. Maj-kollegiet i Tønder blev et værelse navngivet med Ole Lippmanns navn, og det er ikke tilfældigt, at det blev på et af de sønderjyske kollegier. Ole Lippmanns far grundlagde nemlig i årene efter 1. ver-

denskrig en fond, der skulle støtte danske landmænd i Sønderjylland. Da fondens formål nu er løst, har Ole Lippmann overført de tilbageværende midler til Frihedsfonden med den klausul, at beløbet skal anvendes til gavn for de to 4. Maj-kollegier i Sønderjylland, nemlig i Åbenrå og Tønder.

Højtideligheden indledtes med, at formanden for kollegiets bestyrelse, bankdirektør Peter Christensen bød velkommen til Ole Lippmann og fru Lippmann samt repræsentanterne for Frihedsfondens forretningsudvalg. Frihedsfondens formand Jørgen Kieler overrakte kollegiets formand en check på det indsamlede beløb og hyldede i en kort tale Ole Lippmann for hans indsats i Danmarks frihedskamp.

Ved en sammenkomst var kollegiet derefter vært ved en frokost, hvor Ole Lippmann takkede for den hæder, der var vist ham.

Højtideligheden i Århus

Dagen efter blev Toldstrup hædret ved en sammenkomst på 4. Maj-kollegiet i Århus. Her deltog en kreds af Toldstrups medarbejdere og afdelingsledere rundt om i det nordjyske område, repræsentanter for Frihedsfonden og kollegiets bestyrelse samt en stor gruppe af de unge, der nu bor på kollegiet.

Hans Lund fra kollegianerrådet bød velkommen og rettede en tak til Toldstrup og de modstandsfolk, der havde sikret, at vi nu lever i et demokratisk

land, og Frihedsfonden, der tog initiativet til opførelsen af 4. Maj-kollegierne. Derefter talte en af Toldstrups kvindelige kurerer, fru Annie Langberg, der havde forestået indsamlingen. Hun overrakte kollegiet en check på 10.000 kr. og et overskydende beløb på 3.300 kr. blev samtidig overgivet til kollegianerrådet. Overlæge Niels Frost, der er formand for kollegiets bestyrelse, takkede også for den smukke gave.

På Frihedsfondens vegne hyldede Jørgen Kieler modstandsmanden Toldstrup, og det gjorde Flemming Juncker også i en kort tale, hvor han karakteriserede Toldstrup som den, der løb hurtigere end alle andre, både bogstavelig og i overført betydning.

Til sidst takkede Toldstrup for initiativet og den ære, der var vist ham. »Jeg føler mig bæret, men kun ved at gøre det som repræsentant for den menige modstandsmand, hvis indsats var af afgørende betydning. Derfor modtager jeg den udviste ære på deres vegne. Rettede også en tak til Frihedsfonden for det store arbejde, der er gjort for at hjælpe besættelsestidens ofre.

Efter den mere højtidelige del af programmet var færdigt, var der et fint pølsebord, arrangeret af kollegianerrådet med tilskud fra Frihedsfonden. Og de 30-40 af Toldstrups gamle medarbejdere fik en hyggelig eftermiddag sammen med Toldstrup og med livlige indbyrdes samtaler og snak om »dengang«.

-t

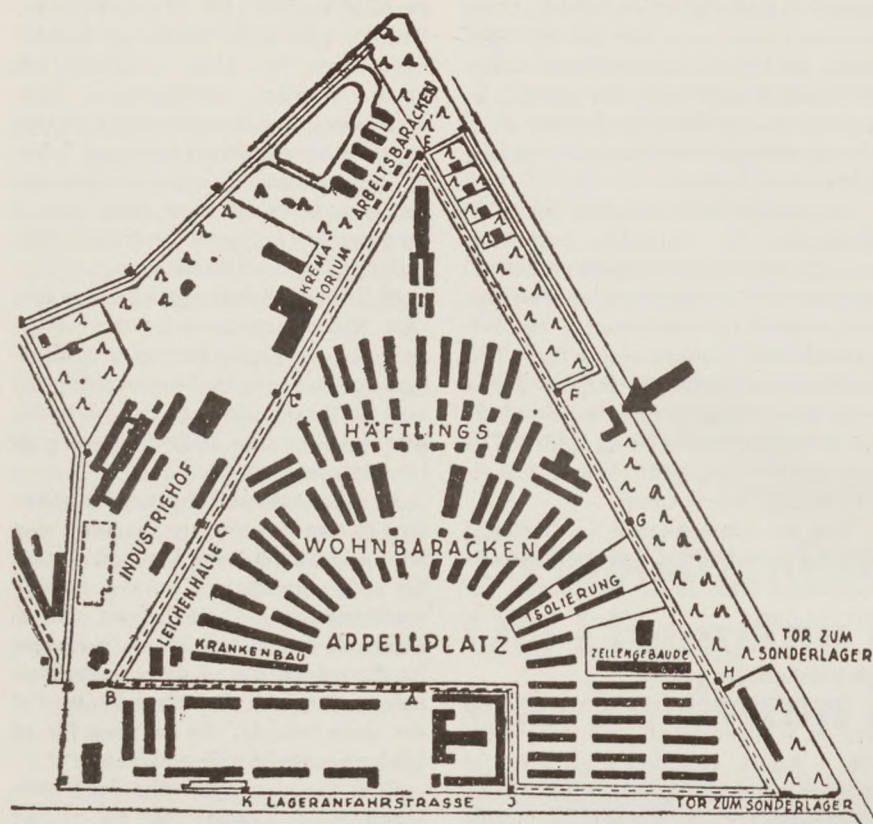
Sachsenhausen-lejren blev grundlagt for 50 år siden

31 hektarer blev til 388. Fangetallet steg fra 1.000 til 56.624. Her var der godt 2.000 nordmænd og 253 danskere. I lejren omkom gennem årene 100.167 fanger.

I sommeren 1936 blev der i den mårkische fyrreskov ved Oranienburg, ca. 35 kilometer nord for Berlin, fældet nogle træer og bygget en beboelsesbarak. I denne barak, som var den første, der blev opført, blev en forkommando på 50 fanger fra koncentrationslejren Esterwegen i Emsmoor indkvarteret den 12. juli.

I de følgende seks uger ankom yderligere tre transporter på hver tre hun-

drede fanger fra Esterwegen. Disse næsten tusind fanger påbegyndte opbygningen af koncentrationslejren Sachsenhausen. Senere kom der fangetransporter til lejren fra koncentrationslejerne Lichtenburg og Sachsenburg og direkte fra Gestapo Fangelejren med kommandantur og »Industri og Bauhof« strakte sig i begyndelsen over et 31 hektar stort område omgivet af et pigtrådshegn. I løbet af det næste år nåede dette område op på 126 hektar. Det skete, da der blev bygget nogle SS-kaserner, industribygninger og to SS-boligområder. Ved lejrens befrielse i 1945 strakte dens område sig over 388 hektar. Koncentrationslejren blev anlagt i udkanten af

Den tyske plan over koncentrationslejren Sachsenhausen ved Berlin. Lejren registrerede 56.624 fanger, deraf godt 2000 nordmænd og 253 danskere.

Oranienburg ved vejen fra Oranienburg til Schmachtenhagen og ved vejen fra slusen ved Lehnitzsee til Sachsenhausen.

I form af en kæmpemæssig næsten ligebeinet trekant blev der i de følgende år bygget en koncentrationslejre med 68 beboelsesbarakker til foreløbig titusind fanger. Dertil kom SS-kaserner og garager, to store SS-beboelsesområder, samt værksteder og andre industrianlæg. Fangelejren var anlagt således, at beboelsesbarakkerne bredte sig vifteformet ud i fire rækker omkring en halvcirkelformet appelpads. Denne opbygning af fangelejren sikrede SS den militære bevogtning.

Fra solopgang, til mørket faldt på, arbejdede fangerne under de hårdeste betingelser. Træer blev fældet og slæbt væk, og der blev udført flere bygningsarbejder som for eksempel opførelse af barakker. Dette arbejde krævede blod og sved, krøblinge og døde. Opførelsen af koncentrationslejren Sachsenhausen var præget af et umenneskeligt arbejds-tempo, utilstrækkelig kost og den grusomme terror, som SS og disse banditters kriminelle håndlangere udøvede blandt fangerne.

50 beboelsesbarakker
6 beboelsesbarakker, der fungerede som »krigsfangelejr«
7 sygebarakker
9 barakker, der tjente som beklædningskammer, depot, effektkammer, desinfektion, fangebad, tørrebarak, »kantine«, skrivestue og bibliotek
6 barakker der husede lejrværksteder, køkken og proviantrum, vaskeri, cellebygning, patologi med tre ligkældre (230 kvm) og gartneri med stalde (delvis stenbygninger)

Hele fangelejren var omgivet af en 2,70 meter høj mur med ni vagttårne og et pigtrådshegn, som dag og nat var ladet med 1.000 volt. Foran pigtråden var der anbragt 1.20 meter brede »spanske ryttere« (pigtråd). Appelplassen var halvcirkelformet med en radius på omtrent 100 meter.

Kommandanturet

Foran fangelejren lå kommandanturet, som bestod af kommandantens, adjutantens og SS-arbejdsdienstførerens tjenestebygninger, 3 barakker til administration og den »politiske afdeling«, fjernskriver- og senderum, 6 SS-indkvarteringsbarakker for barakførerne og enheder af vagtkompagniet, bygninger med SS-fører-kasino, bad, værelser, våbenlager og våbenværksted, garage, varmeanlæg, hovedvagt, postkontor, stabsvagt og beskyttelsesrum i tilfælde af luftangreb. Dette beskyttelsesrum anvendte SS-førerne også som keglebane.

Fangelejren

Inden for et område på cirka 18 hektar lå den 31.12.1941:

Odd Nansen, arkitekten fra Lysaker i Norge, en søn af Fridtjof Nansen, tegnede i lejren denne arbejdskolonne. Den hørte med til hverdagslivet.

I portbygningen med det såkaldte tårn A lå kontorerne for de tre SS-lagerførere, SS-rapportføreren, SS-arbeitsdienstføreren, SS-blokførernes vagtstue og postkontoret.

»Industrihof« og »Bauhof«

Inden for dette område lå der forskellige værksteder. Der var blandt andet et maskinværksted, snedkerværksted, blikkenslagerværksted, glarmesterværksted, tømrerværksted, bogbinderi, lager til byggematerialer, en skofabrik, hønseri og kartoffelkælder.

På »Industrihof«s område lå også det i 1940 byggede krematorium med dets to ovne, en barak som var blevet ombygget til masseudryddelsessted, hvor 18.000 sovjetiske krigsfanger blev myrdet, samt den i foråret 1942 opførte »Station Z«, et berygtet tilintetgørelsessted med et nakkeskudsanlæg, et gaskammer og fire kramatorieovne. Ved siden af lå skydegraven med overdækket skydevold og fire galger.

Det område, hvor kommandanturet, »Industrihof« og »Bauhof« lå, var ligesom fangelejren omgivet af en høj mur forsynet med 9 vagttårne. Disse 18 vagttårne udgjorde den såkaldte lille vagt-postkæde, som omsluttede et område på 31 hektar.

I hvert tårn stod tre-fire SS-vagter bevæbnet med karabiner og lette og tunge maskingeværer.

Umiddelbart ved siden af fangelejren og kommandanturet lå de bygninger,

Dagen startede med udmarch til slavearbejdet. Fangerne til venstre har stribede fangedragter. Til højre SS-soldaterne. (Billedet stammer fra SS-arkiv).

som husede inspektionen for koncentrationslejrenes (Amtsgruppe D i SS-WVHA) 2) På SS' område befandt der sig 10 kaserner og 45 barakker for SS-totenkopfverbände (Waffen SS) SS-bad, SS-sygehus, Kraftfahrtechnische Versuchabteilung (værksteder), varmeanlæg, garager, SS-Nachrichtenzeugamt, Waffentechnische Versuchsabteilung (våbenteknisk forsøgsafdeling), villaer for SS-førere, SS-beboelsesområderne i nærheden af Oranienburg og Sachsen-

hausen, 4 særlige bygninger til »specielle fanger« samt Sonderlager (særlejr) I og II for krigsfanger med officersrang og andre fanger. På højre side af vejen fra krydset ved slusen ved Lehnitzsee i retning mod Sachsenhausen lå havnen.

I et stort skovområde lå ca. 500 barakker og andre bygninger for SS-motorkøretøj-depotet, SS-Hauptzeugamt, SS-WVHA, kontor B-111, SS-Nachrichtenzeugamt og SS-senderen »Karo-As« (ruder es).

Her blev motorkøretøjer, våben og andre udrustningsgenstande opbevaret. Ved siden af lå der et stort lager, hvor SS opbevarede en del af det »bytte«, som var blevet røvet i de okkuperede lande i Europa. I en stor gård holdt man hunde, som var beregnet til indsats i koncentrationslejren og havde særlige opgaver ved fronten. Her dresserede nazisterne for eksempel hunde, som bærende på højeksplosivt sprængstof blev indsat mod kampvogne, troppekøretøjer, kampdækninger og maskingeværstillinger.

(Teksten er gengivet efter »Damals in Sachsenhausen«. På dansk foreligger bogen med titlen: »Sachsenhausen«.)

FRIHEDSFONDEN

Fru Solveig Eshington, der i 28 år har været ansat i Frihedsfonden, fylder 70 år den 16. november. Der er reception mandag den 17. november i Frihedsfonden.

Appel i Sachsenhausen-lejren. Øverst til højre ses, at maskingeværet er gjort klar til brug. Klappen er taget af.

Runde dage

Karen Wolff, Bjørnøgade 27, 9000 Aalborg, 60 år 15. oktober.

Hans Chr. Pedersen, Skansegade 11, 8900 Randers, 75 år 16. oktober.

Evald Lægteskov, Aasumvej 128, 5240 Odense NØ (Sachsenhausen 73.101) 70 år 16. oktober (fmd. f. Sachsenhausenforeningen i Odense).

Rigmor Christensen, Løvenborgparken 87, 9400 Nørresundby, 65 år 17. oktober.

Herluf Bruhn, Vesterbrogade 145, 1620 Kbh. V, 70 år 18. oktober.

A. Thor Pedersen, Bødkegård, Skovstræde 25, 4880 Nysted (Buchenwald) 70 år 18. oktober.

Eva Geriche, Haraldsgade 27, 2200 Kbh. N, 75 år 18. oktober.

Lilly Staub, Viaduktvej 3-15, 7000 Fredericia, 75 år 19. oktober (best.medl. i Erhvervshæmmede, Fredericia afd.)

Elo Svejgaard Kristensen, Teglvangen 17, 9000 Aalborg, 65 år 19. oktober.

Orla Rasmussen, Frederiksgade 62, 8700 Horsens (Neuengamme 68.340) 75 år 19. oktober.

Carl Fr. Hansen, Lillevang 15, 3650 Ølstykke (Dachau 142.587) 70 år 19. oktober.

Jørn Hess Thaysen, Fr.V.s Vej 21, 2100 Kbh. Ø (Dachau 141.777) 65 år 19. oktober.

Otto Jakobsen, Sct. Jørgensgade 113, 5000 Odense C, 80 år 20. oktober.

Knud Leif Jensen, Kaj Munksvej 28 A, 8260 Viby J., 60 år 21. oktober.

J. Bøgvad Larsen, Arsukvej 7, 4800 Nykøbing F (Buchenwald) 70 år 22. oktober.

Børge Jensen, Glinkasvej 6, 2450 SV (Buchenwald) 70 år 22. oktober.

Gustav Rasmussen, Alsgade 28, 9000 Aalborg, 75 år 22. oktober.

Kjeld Bramsner, Ugotvangen 13, Uds-holt, 3230 Græsted (Buchenwald) 70 år 25. oktober.

Sonja Timler, Blankavej 43, 2500 Valby, 70 år 27. oktober.

Arne Birkhave, Banevolden 40, 2500 Valby (Buchenwald) 65 år 28. oktober.

Vagn Ege Arnskjold, Borups Alle 206, 2400 Kbh. NV (Hannover-Stöcken 54.568) 65 år 28. oktober.

K. B. Flindt, Nørregårdsvej 75, 2610 Rødovre (Buchenwald) 70 år 29. oktober.

Erik Tage Jensen, Yrsavej 9, 2000 Frederiksberg (Dachau 141.622) 65 år 29. oktober.

Kai Clausen, Eskildsgade 66, 1657 Kbh. V (Neuengamme) 65 år 30. oktober.

Jens Kr. Skakke, Lauritzensvej 18, 3400 Hillerød, 65 år 2. november.

Bjørn Pedersen, Rådmand Steins Alle 7, 2000 Frederiksberg (Neuengamme 52.356) 75 år 2. november.

Arne Kari, Kokkedalsvej 23, 2660 Brøndby Str., 70 år 2. november.

Marta Dessau, Luganovej 2, 2300 København S, 80 år den 2. november.

Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre (Theresienstadt) 50 år 2. november (best.medl. i Foren. Gestapofanger fra Besættelsen) (medl. af forretningsudv. i Kammeraternes Hjælpefond).

Poul Soltau, Dalstrøget 63, 2860 Søborg (Buchenwald) 70 år 3. november.

Ketty Olsen, Rosenkildevej 73, 3000 Helsingør, 65 år 3. november.

Frieda Trusbak, Randkløve Alle 48, 2770 Kastrup, 65 år 5. november.

Poul Karso, Lindebugten 35, 2500 Valby (Neuengamme, Buchenwald) 65 år 6. november.

Jørgen L. Jørgensen, Emdrupvej 40, 3480 Fredensborg, 65 år 8. november.

Eigil Runager, Lundingsvej 13, 7000 Fredericia, 65 år 8. november.

John Krause Lassen, Ndr. Strandvej 39, 3250 Gilleleje, 60 år 8. november.

H. H. Mourier, Frederikssundsvej 92 A, 2400 Kbh. NV, 85 år 9. november.

Johs. Beikes, Fyrkatvej 21, Århus, 65 år 9. november.

Christiane Niebuhr, Nørre Alle 19 A, 2200 Kbh. N, 70 år 10. november.

Karen Andersen, Strandhuse 2, 5762 V. Skerninge, (Dansk Samling) 85 år 11. november.

Astrid West, Peder Lykkesvej 61-908, 2300 Kbh. S, 75 år 11. november.

Tove Born, Skovparkvej 77, 6000 Kolding, 60 år 11. november.

Jens Gravsén, M. Bechs Alle 84, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 12. november.

Poul Dalby Nielsen, Strøvej 13, 3320 Skævinge, 70 år 12. november.

Ragnhild Nielsen, Steen Billesgade 7, 9000 Aalborg, 65 år 13. november.

Niels Peter Gårdsdal, Tranegårdsvej 67, 2900 Hellerup (Buchenwald) 65 år 13. november.

Knud Poulsen, Snogegårdsvænge 80, 2820 Gentofte, 80 år 14. november.

Arne Gunnar, Bredegården, Nybovej 8, 3490 Kvistgård, 60 år 15. november.

Carlo E. Christensen, Paludan Müllersvej 83, 8200 Århus N. 75 år 15. november.

Jørgen Karsten Pedersen, Strandvejen 150, 2920 Charlottenlund, 70 år 15. november.

J. Hoffmann, Immerkær 12, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 75 år 16. november.

C. L. Mazanti, Toften 3, 6520 Toftlund (Buchenwald) 75 år 16. november.

Peder Ljungberg Nielsen, Finsensvej 119, 2000 Frederiksberg, 70 år 16. november.

Edoith Riel, Lyngbyvej 32, 2100 Kbh. Ø, 80 år 17. november.

Agnete Hansen, Hvidovregade 41 B, 2650 Hvidovre, 80 år 17. november.

Lisa Majew, Stenløsevej 76, 2700 Brønshøj, 80 år 18. november.

Erling Honoré, Neppensvej 18, 9900 Frederikshavn, 70 år 19. november.

Richard Lund, Mylius Erichsensvej 38, 9210 Aalborg SØ, 80 år 19. november.

Minna Nielsen, Langelandsvej 15, 2000 Frederiksberg, 80 år 19. november.

Gunnar Ola Andresen, Vejlebyvej 18, Vejleby, 4970 Rødby, 70 år 20. november.

Jørgen Søvang Pedersen, Spurvevej 1, 2600 Glostrup (Neuengamme 51.467) 65 år 21. november.

Gunnar Jagd, Artillerivej 46, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 75 år 21. november.

Holger Reedtz Funder, Nordre Parkvej 37 A, 3200 Helsingør, 70 år 21. november (Dansk Røde Kors, æresmedl. af Buchenwaldklubben) (leder af mange Røde Kors-varetransporter, da det tyske jernbanenet brød sammen).

Per Werle, Nørredamsvej 33 B, 3480 Fredensborg, 65 år 21. november.

Sv. Aa. Christensen, Pontoppidansvej 31, 3000 Helsingør (Buchenwald) 70 år 22. november.

Karen Sofie Petersen, 75 år 22. november.

Henni Petersen, Tjurgården 19, 2670 Greve Strand, 65 år 23. november.

Forsinket lykønskning

Ditlef Keller-Hansen, Sønderborg, fyldte 75 år den 8. oktober. Hans adresse er Jernbanegade 9. Han er oprindelig fra Horsens. Han ankom til Neuengamme den 22. december 1944. Han var i en årrække rektor for Sønderborg Stats-skole.

KAI WADSBACH PETERSEN

Den 16. september fyldte Kai 70 år.

Indtil nu er det et begivenhedsrigt liv at berette om.

Efter afsluttet skolegang kom han i lære som mekaniker og røgtede dette hverv indtil besættelsen.

Da startede et nyt afsnit af Kais liv, idet han meget hurtigt blev engageret i modstandsbevægelsen.

Hans deltagelse heri kostede ham friheden og efter diverse hårdhændede afhøringer blev han sendt til koncentrationslejren Sachsenhausen, men stod den strenge tid igennem, trods alt hvad livet i lejrene bød ham.

I april 45 lysnede det for ham og mange andre, idet de kom hjem med De hvide Busser. Kai kom til Sverige og fik bad og nyt tøj, og endelig i maj 45 kom

LØVENS KEMISKE FABRIK

han hjem til sin »Putte«, som hadde ventet så lenge.

Så afmagret var han, at »Putte« kunne bære ham rundt i stuen.

Imidlertid ville Kai videre, så han sprang ned fra sin kones arm for at gjøre noget for alle de, der var hårdere ramt end han selv.

Det ble til Sammenslutningen af Erhvervshæmmede, hvor vi alle kender ham.

Her har han i mange år virket på det sociale område.

I den senere dannede sammenslutning af erhvervshæmmedes omegnsafdeling har vi lykkeligeris fått gavn af Kais expertise, idet han er sosialsekretær hos os. På kontoret i Virum er Kai i sit es med fotokopimaskine, skrivemaskine, telefoner samt et godt samarbeidet personale.

Desværre måtte Kai i februar i år mæke sykdommens besvær, men han er dog lykkeligeris nu så restitueret, at han har kunnet fejre sin fødselsdag med manér.

Mere end 150 venner kom og ønskede til lykke den 16. september og med alle dem siger jeg:

Kære Kai

På din 70 årsdag føler jeg trang til personlig at bringe dig en hilsen og sige dig tak for din gode samarbeidsvilje i vores forening, spesielt i den tid, jeg har været formand. Jeg er sikker på, at alle vore medlemmer og venner er enig med mig, når jeg sier:

»HJERTELIG TIL LYKKE

Johan Kanding
formand, Omegnsafdelingen

TAK

»Da det er umulig å takke hver enkelt personlig, vil jeg her igennem »Pigtråd-Gestapofangen« takke alle, som har glædet mig med blomster, gaver med videre på min 70 års-dag.«

Med venlig hilsen
Kai Wadsbach Petersen

*Kammeraternes
Hjelpefond
værner om det,
der er felles
for aktive
modstandsfolk.*

Conrad Vogt-Svendsen

Den norske sjömannspresten i Hamborg, som ble fangenes venn og hjelper

Af Peder Scheie, Norge

Den norske sømandspræst Conrad Frederik Vogt-Svendsen, var stationeret i Hamborg. Han ydede under besøgene hos danske og norske i tyske tugthuse en værdifuld hjælp, også i eftersøgningsarbejdet efter Tysklands kapitulation, for at finde glemte skandinaviske fanger. Han har skrevet bogen: »Med guds ord i fiende land.«

Det er i slutten av mars i Neuengamme. Fra alle kanter av Tyskland og de okuperte områder har de hvite bussene hentet danske og norske fanger. Det er Bernadottes ekspedisjon, som har lykkes i arbeidet ved å samle de allerfleste av de overlevende fra leirer, fengsler og tukthus.

For de, som var i Neuengamme ble det både gjensynsleder ved å treffe igjen kammerater, og den dype sorg over å få visshet om de mange, som ikke hadde overlevet.

Ute på appelplassen sto grupper av fanger i ivrig samtale og drøftet alt det, som var skjedd. En gruppe av tugthusfanger samlet sig om en ung mann, som hadde greid å lure sig inn i leiren. Fængsels- og tukthusfangerne kjente ham og tok hjertelig i mot ham. Det var den norske presten Conrad Vogt-Svendsen, som endelig oppnådde å komme inn i en KZ-leir. Siden han kom som sjömannsprest i 1942 til Hamborg, hadde han forsøkt så mange ganger å få besøke leirene. Det ble alltid avslått.

Men i fengslene og tukthus var det anderledes. Der var det fremdeles et

reglement og som prest fikk han og andre adgang til visse besøk.

Og Conrad Vogt-Svendsen hadde en fabelaktig evne til å finne fram til de mange fengsler og ofte bortkjente fanger. Og om fængselsdirektøerne hadde aldri så mange innvendinger og skapte alle mulige vanskeligheter for besøk, så maktet »Coco«, som han kaldtes, å trenge igjennom Byråkratiet.

Conrad Vogt-Svendsen var født i Oslo i 1914. Han døde for noen år siden. Han ble teologisk kandidat fra Universitetet i Oslo i 1940 og ordinert til prest i 1941. Allerede i 1942 ble han sjömannprest i Hamborg, sammen med Arne Berge. Sjömannkirken i Hamborg var basis for hjelpearbeidet for fangene.

Han har selv i sin bog skildret hvordan forskjellen på KZ-leirene og fengslene var: »Mens fangene i leirene og fengslene var der på ubestemt tid, hadde de i tukthus og fengsler en fast dom på sig. Når dommen var sonet, ble fangene i de aller fleste tilfeller friggitt og sendt hjem.

De faste anstalter var gamle institusjoner. De hadde sine faste regler og vedtekter, og i de fleste tilfeller en stab af fagfolk. Det er nok av eksempler på vanstell, korrupsjon og brutalitet. Men en fange visste så nogenlunde sine plikter og rettigheter. I leirene var vilkårlighetene, ikke minst når det gjaldt liv og død, meget større.

Mens vi »utenfra« under forskjellige påskudd kunne komme inn i praktisk talt alle faste anstalter, var leirene hermetisk lukket.

De norske fangene fantes i omtrent 70 tukthus, fengsler og underavdelinger av disse. Ytterpunktene var *Graudenz* i Polen, *Breslau* i Schlesien, *Rensborg* ved Kielerkanalen, *Ems* ved grensen til Holland, *Darmstad* distriktet i sør-vest, og en arbeidskommando helt inde ved grensen til Tzekoslovakiet. Antallet varierte svært fra flere hundre i Dreibergen til een mann i Wiesbaden.

Opgaven var å besøke alle stedene, og hva det hadde å si for fangene å få besøk

De to nordmænd Berge og Vogt-Svendsen (siddende) tapper tran uden for den norske sømandskirke i Hamborg. Flaskerne blev modtaget med stor glæde i de tyske fængsler og tugthuse. Regnar Nørby har tegnet efter foreliggende foto.

av en landsmann som også ofte hadde med hilsner hjemmefra, var av den største betydning og en uvurderlig stimulans. Her satt de isolert og følte sig forladt, og en stor del av dem forsto ikke det tyske språket.

Her udførte »Coco« en stordåd.

Reiseforholdene ble stadig vanskeligere. De allierte bombeangrep ble så intense og virkningsfulle, at det til tider var næsten umuligt å reise. Togene korresponderte ikke lenger, og det var slumpetreff om det ble noe sted for nattelosji.

Det var viktig også med tanken på Tysklands sammenbrudd å ha rede på anstalter, personale og reisemåter og geografi.

Conrad Vogt-Svendsen var med på få i stand kartotek over fangene. Et kartotek, som også omfattet KZ-fangene ble sendt til Sverige, og ble selve grundlaget for å finne fram til ofte bortgjemte fanger for Bernadotte-ekspedisjonen.

Ved fangebesøkene hadde han det allerbeste samarbeide med Hiltgunt Zassenhaus. Denne unge tyske tolk, som hadde lært sig dansk, gjorde en enestående og meget farlig insats under hele krigen. Hun var usedvanlig uredde

og tok utallige sjanser for å hjelpe fangene, og de to, den norske presten og den tyske studenten var drevet av den samme intense iver og glød for å gjøre det, som sto i menneskelig makt for å tenne lys og skape håp i en mørk og vond tid.

Peder Scheie

LIVGARDEN HÆDRET FOR MODSTANDEN UNDER BESÆTTELSEN

Dronning Margrethe har tildelt Den kongelige Livgarde endnu et fanebånd til regimentets syv faner. Det har inskriptionen »Amalienborg 9. april 1940«.

Tildelingen skete for at hædre Livgarden for dens forsvar, da tyske infanteristyrker på besættelsesdagen i 1940 ved dagry rykkede frem i gaderne mod kong Christian den Xs residens efter landgang på Langeliniekaen.

Dronningen var til stede sammen med prins Henrik ved udleveringen af fanebåndene ved en parade på Rosenborg Eksercerplads. Paraden markerede tillige garderkasernens 200 års jubilæum.

JOHAN FØGE JENSEN A/S

2, SKELBÆKGADE - DK-1717 KØBENHAVN V

Pelican

RAHBEEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S

FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

900 døgn's rædsler og savn

22. juni 1941 er en af 2. verdenskrigs store skæbnedatoer. Da rykkede Hitlers tropper ind i Stalins Rusland. Uanset ikke-angrebspagten. Næsten lige som han besatte Danmark, sin lille »kanarie-fugl«, skønt vi et par år før var gået ind på en ikke-angrebspagt med hans Nazi-tyskland.

Hvem der naturligvis især husker

22.6.41 er russerne. Og af dem bl.a. Leningrads indbyggere. For millionerne dér måtte udstå 900 døgn's belejring eller næsten 2 1/2 år med beskydninger, med sult, savn, lidelser og død.

Der er skrevet metervis af bøger om denne by og dens enestående udholdenhed. Nogle vestlige historikere har grublet noget over, hvorfor byen ikke slet og

ret blev opgivet, at den overgav sig til den tyske krigsmagt. Stalin, russernes »Lillefar«, var en umådelig hård mand. Især når det gjaldt andres liv, og her sparede han ikke sine landsmænd. At man så efter krigen har opdaget, at Hitlers ordre lød på, at byen skulle »udraderes«, hvad enten den frivilligt overgav sig eller ej, det er endnu en facit af overvejelserne på tysk og russisk side.

Nylig er på et af de danske kommunisters forlag, Sputnik, kommet et kæmpeværk af to russiske forfattere, hvori de endevender et stort stof fra de 900 dage. Bogen hedder simpelt hen »Blokadebogen«, er på 479 sider, 150 kr., med mange fotos, og bygger på måneders og års studier i marken, op søgen af materiale ikke bare i byens og landets arkiver, men på en opsøgen af mange af de overlevende, som til forfatterne båndoptager har fortalt løs. Mest af bitre og hårde minder, men selsagt også noget om en befolkning med ryggen mod muren, folk som aldrig gav op.

Forfatterne er Daniil Granin og Ales Adamovitj, og de har gravet dybt og samvittighedsfuldt.

To familier

Glemte er ikke de mørke og bistre hunger-vintre 41 og 42. Ikke beskydningernes rasen. Ikke luftangrebene's rædsler i 43. Hele byens jord er gennemhullet. Leningrad er mange ting, også i disse skrækelige 900 dage. Heltemod, ofre, en frygtelig hunger.

Et sted læser vi, hvordan en mor bevidst må vælge: - skal hendes dreng eller hendes pige overleve? Der er ikke mad til dem begge. Drengen er ældst og nok mest robust. Valget falder altså på ham. Hvilket valg for en mor, og hun håber børnene aldrig forstod det...

Et andet familiebillede. Et berømt foto. Som nu ses i mange bøger, på mange russiske museer. En mor med sine to døtre. Foråret 42. Den mindste er 5 år, og selv om ansigtet nok ikke er helt, som det burde være, så prøver barnet tilsyneladende at tage et dansetrin, løfter det venstre ben. Nu, så mange år efter, fortæller moderen, Veronika Opakhova: - De har ikke set folk, der faldt om af sult. De har ikke set de bunker af kroppe, som lå i vore vaskerum, i kældrene og gårdene... Jeg havde selv tre børn. Lora, 13 år, som lå lam af sult og led frygteligt af dystrofi. Billedet viser ikke en 13-års pige, mere en gammel kone.

Veronika er 34 år, da hendes mand

Veronika Opakhova med sine døtre Lora og Dolores, 13 og 14 år. I dag lever Veronika stadig. Er billeddame.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabbelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

falder ved fronten. Siden evakueres hun og børnene til Sibirien. Men inden da led hun og børnene af skørbug. Man fik i Leningrad til sidst kun 125 gram klægt brød, med græs og bark i. Brød, der drev af vand, det var dagsrationen. Det dansende barn på fotoet er 4 år, med ophovnede knæ og ben fulde af vand. I dag har Dolores, sådan hed den 4-årige, selv to børn... (side 17).

Vi lo aldrig

Eller side 178-79. En dag i skolen eksploderede hele 16 granater. Alle ruderne slået ud. Alle rystede. Og sangerinden Galina Martjenko husker, hvordan hun som ung dengang stod i endeløse brødkøer, kun 13 år gammel. Man stillede sig op en aften, godt indpakket, for vagten om et brød kunne vare et helt døgn. Ind imellem måtte hun hjem til sin skrøbelige mor og hente en ophedet mursten at varme sig ved. - Vi lo aldrig, siger hun her i bogen så mange år efter...

Vi kunne også standse op ved side 233. »I Leningrad er man karrig med mindetavler. Meget kunne tåle at fremhæves. Men ved Nevaflodens bred, ikke langt fra universitetet og det fhv. kunstakademi, ser man et gammelt 3-etages hus, ombygget i 1806, og her er på murene opsat 27 mindetavler, i støbejern. Flere end i noget andet hus i Leningrad, i Moskva, ja i hele verden. I dag bor Videnskabernes Akademi her. Og her er mindetavler for berømte forskere af alle slags: Ordbogsredaktører, middelalder-skrift-forskere, fysikere og kemikere og meget andet fra 150 år i Ruslands historie. Her boede under krigen historike-

ren, forfatteren G. Knjasev...

Ikke meget var på forhånd gjort for at imødegå en sådan belejring. Intet forbedret mht. fødevareforsyningen. Da elefanten i byens store zoo døde, tænker direktøren: Det burde jeg have forudset. Al det kød kunne folk have fået! Men samtidig gjorde personalet, og mange af dyrenes venner i øvrigt alt for, at fx flodhestene skulle overleve. Svært at skaffe foder. Og hver dag at slæbe vand op fra Neva-floden til zoo til dyrene. Livet skal gå videre. Helst skal alt se ud, som var det en almindelig hverdag.

Bogens forfattere føler, de undertiden er gået tæt på de udspurgte, men at det var nødvendigt at genopfriske de års særlige stemning. På godt og ondt. Rædslerne, kampene, sulten, men også sammenholdet. En speciel og god bog at få forstand af.

Johs. Rasmussen

Vi skaffer penge til huse.

KREDITFORENINGEN DANMARK

KAMMERATERNE

FORTÆLLER

Fem måneder i Shell-husets kælder

Jeg blev arresteret den 14. oktober 1944 på Gl. Kongevej. Det skete ved hjælp af storstikkeren Hammeken.

Jeg blev ført til Shell-huset i prærievogn og blev anbragt i kælderen. Senere blev jeg afhentet til afhøring. Det foregik på første sal hos en dansk kaptajn Sørensen.

Anledningen til, at jeg var kommet i denne situation var, at jeg var blevet visiteret i kælderen, og der havde man fundet to breve med adresser i Sverige. Brevene hidrørte fra, at jeg havde forbindelse med professor Richard Ege og dennes hustru Vibeke Ege i Dansk-Israelsk Selskab. Her hjalp jeg til med at få transporteret jøder over Øresund til Sverige i min egenskab som kurer.

Jeg medvirkede samtidig ved De frie Danskes blad, sammen med bl.a. chefredaktør Kaj Holbæk fra Berlingske Tidende og Billedbladet, og direktør Niels Mikkelsen fra restaurant Scandia.

På Shell-huset blev Mogens Fog og andre fra Frihedsrådet interneret på 6. etage, medens flere af mine kammerater og jeg selv blev anbragt i kælderen, i såkaldte kaninbure, der bestod af trækasser med halm. Det var i servicehallen, der kaldtes fløj 2. Vi var ca. 30 mand. I de måneder, opholdet varede, bestod motionen i, at vi kunne gå frem og tilbage i gangen ca. en halv time om dagen for at skifte halm til køjerne.

Hvis Hipo-folkene trængte til forandring, blev vi beordret til at løbe spidsrod, imedens de fik afløb for deres sadistiske tilbøjeligheder ved at tæve løs på os.

Ved hvert måltid stillede vi op i en lang række for at få udleveret enten et krus te og en humpel brød eller kålrabisuppe, som vi levede mest af, men hvis vagterne hørte nogen tale sammen, så vankede der omgående hug.

Der var endnu en Hipo-morskab. Den bestod i, at vore tekrudd og madskåle blev smidt i en bunke, hvorefter Hipoerne skød til måls efter dem. Så hvis vi var så uheldige at få et krus eller en madskål

med mere end fem huller i, var vi afskåret fra at få noget at spise eller drikke.

Søvn fik vi ikke meget af. Projektører oplyste lokalet døgnet rundt, og der var en evindelig støj både dag og nat.

Ellers skulle vi blive i vore bure døgnet rundt, og al samtale var forbudt.

Der var også tænkt på vor personlige hygiejne. Hver uge havde vi en badedag. Hipoerne slog på et bliklåg, hvorefter de ti første trådte an, så gik turen til bilvaskehallen, hvor badet bestod af en brandslange, som vi blev spulet med. En luksus som sæbe fandtes ikke. Da slangerne blev sat på fuld speed, måtte vi beholde undertøjet på, så smertefuldt var badet. Det våde undertøj måtte vi så beholde på, når vi iførte os vort andet tøj, så det varede længe, før vi igen var tørre. Vi sad i vore halmkasser og tørrede langsomt. Men alt det havde været til at bære.

Det værste var endnu tilbage. Blandt andet forhørene på politigården.

Vi blev stillet op på rad og række, nogle af os blev så udtaget og overført til politigården.

Ved ankomsten hertil blev to af os udpeget til forhør. Jeg kom ind i et værelse, som viste sig at være den berygtede Anna Lunds kontor. Her blev jeg først beskyldt for at have med de hemmelige radiosendere at gøre og modtagning af nedkastede våben. Under dette forhør skulle jeg også træffe en anden forhørsleder, Holger Buhl Andersen.

I forhørslokalet var spændt tovværk ud fra væg til væg. Her bandt de mine håndled fast, benene bandt de, eller rettere spændte de fast i bøjler i gulvet, sådan at jeg kom til at stå i skrævende stilling.

Anna Lund, der i sig selv var en skræmmende person, satte sig i en stol bag ved mig. Ned fra loftet hang en nihal pisk. Den slyngede hun ind i underlivet på mig. Det var frygteligt. Efter endt behandling, og uden resultat, blev jeg ført tilbage til Shell-huset, hvorfra jeg undslap ved bombardementet 21. marts 1945.

Jeg opnåede efter denne oplevelse at få tildelt opgaven at indtage Klerke-

gades Frimurerloge med en deling af Ringens folk, hvor vi agerede Torden-skjolds soldater.

På grund af, at der var skydeskår muren rundt, hvor de tyske soldater stod vagt, lykkedes operationen over al forventning. De troede nemlig, at vi var en hel hær, da vi, iklædt blå uniformer, som Frode Jakobsen (Frihedsrådet) havde skaffet via Østerbro kaserne. Vi marcherede frem og tilbage, hvorefter kommandanten overgav sig. Al materialet blev derefter kørt til Kastellet på fire store vogne, som var lånt ud af Spritfabrikken på Strandboulevarden.

Poul K. Vallofeldt

DET SAGDE HIMMLER

Har du en halvnazist som nabo, genbo eller arbejdskammerat, så vis ham dette.

For at opildne SS til at optræde med den størst mulige hensynsløshed, talte Himmler ved et møde for SS-gruppeførere i Poznan i 1943:

»...Det må være et absolut princip for SS-manden: Vi må være ærlige, anstændige, trofaste og kammeratlige mod mennesker af vort eget blod, men ellers ikke mod nogen.

Hvordan det går en russer eller en tjekkoslovak, er mig totalt ligegyldigt. Hvad andre folkeslag kan give os af godt blod, tager vi, om fornødent ved at røve børnene og lade dem vokse op hos os. Om de andre nationer lever i velstand eller kreper af sult, interesserer mig kun i det omfang, som vi behøver dem som slaver for vor kultur, derudover interesserer det mig ikke. Om 10.000 russiske kvinder falder om af udmattelse eller ikke, mens de graver en antitankgrav, interesserer mig kun, for så vidt som antitank-graven bliver gravet færdig for Tyskland.

Vi vil aldrig være rå og hjerteløse, når det ikke er nødvendigt, det er klart. Vi tyskere, der er de eneste i verden, der har en anstændig holdning til dyr, vil også bevare en anstændig holdning over for disse menneskedyr, men det ville væ-

re en forbrydelse mod vort eget blod at bekymre os om dem og give dem idealer, således at vore sønner og sønnesønner får vanskeligheder med dem.

Hvis en kommer til mig og siger: »Jeg kan ikke grave denne antitank-grav med kvinder eller børn. Det er umenneskeligt, for de dør af det« - så må jeg svare: »Du er en morder mod dit eget blod, for hvis antitank-graven ikke bliver gravet, vil tyske soldater dø, og de er sønner af tyske mødre. Det er vort blod.«

Det er, hvad jeg måtte indpode denne SS-er og - som jeg tror - har indpodet som en af fremtidens hellige love: Vor omsorg, vor pligt er vort folk og vort blod: for det skal vi drage omsorg, tænke, arbejde og kæmpe, og ikke for noget andet. Alt andet kan være os ligegyldigt...

De fleste af jer vil vide, hvordan det er, når 100 lig ligger ved siden af hinanden, når 500 eller 1000 ligger der. At udholde dette og dog - bortset fra undtagelser, som skyldes menneskelig svagheit - være forblevet anstændig, det har gjort os hårde. Dette er en hæderværdig episode i vor historie, som aldrig er blevet skrevet og aldrig vil blive skrevet...«

*Kammeraternes
Hjælpefond
værner om det,
der er fælles
for aktive
modstandsfolk.*

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Fra bestyrelses-mødet i september

Formanden, Oskar Verner, ønskede bestyrelsen vel mødt efter sommerferien. Oplyste derefter, at han sammen med en deputation for Landsforeningen Erhvervshæmmede havde haft en samtale med socialministeren, hvorunder landsforeningen havde fremført en række ønsker i forbindelse med erstatningsloven. Det drejer sig om følgende punkter:

1. Hædersgaven ønskes forhøjet til 6000 kr. årlig.

2. Hædersgaven ønskes tildelt alle, der er retlig anerkendt i henhold til erstatningsloven uanset om deres invaliditetsgrad ikke er på 50%.

3. Ved en rentemodtagers død ønskes pågældendes rente videreført i 3 måneder til ægtefællen (i lighed med tjenestemandenslovens regler). Herved vil der være tid til at færdigbehandle sager vedrørende enkeerstatning.

4. Der er i dag ca. 90% af rentemodtagere, der får rente på grundlag af højeste årsløn (beregningsgrundlag), d.v.s. 8000 kr. Det forekommer derfor rimeligt, at også de sidste 10% får renten beregnet efter højeste grundlag.

5. Spørgsmålet om de særlige regler, der begrænser tjenestemænds rente, der normalt kun udbetales med beløb svarende til 25% invaliditetsgrad uanset

den faktiske invaliditetsgrad, blev drøftet. Der henvises til, at der i arbejdsskadeforsikringsloven benyttes en mere gunstig regel.

Ministeren havde udtrykt forståelse for de fremsatte ønsker og ville nu se nærmere på dem.

Fleere af foreningsrepræsentanterne takkede Oskar Verner for dette initiativ.

Poul Nielsen gav referat af en drøftelse med kirkeministeriet om problemerne med gasflammen på KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken. Videre oplyste Poul Nielsen, at bladets abonnementstal er faldet med ca. 100 og anbefalede en indsats for at opretholde abonnementstallet. Der er i år tale om en stigning i udgifterne på ca. 11%, og vi må derfor nok regne med et driftsunderskud i år, hvilket ikke kan ryste økonomien, og vi har jo besluttet at forhøje abonnementsprisen i 1987.

Bernth Johannesson refererede et vellykket fællesmøde mellem bestyrelserne og forstanderne på de to Bernadottegårde. Mødet blev holdt i Roskilde. Der er her lagt grund til et positivt samarbejde, der dog i praksis har bestået i flere år mellem de to forstandere.

Peter Møller Madsen rejste spørgsmålet om at få en busforbindelse fra banegården i Roskilde ud til Bernadottegården. Det vedtoges, at Fangesammenslutningen retter henvendelse til H.T. derom.

Solveig Skjøtt omtalte 40-års jubilæet

POLYSTYRENSKUM ISOLERINGSMATERIALER

SUNDOLITT

SALG OG SERVICE - INDUSTRIVEJ 8

3550 SLANGERUP ☎ 02-33 51 44

i Kammeraternes Hjælpefond og oplyste, at Foreningen Gestapofanger fra Besættelsen i efteråret besøger Bernadottegården i Roskilde.

Birgit Fischermann oplyste, at der er meddelelser, der tyder på, at planen om at indrette et katolsk kloster i Auschwitz nu bliver stoppet.

Else Drejer oplyste, at Gestapofangeres Østrigstur med besøg i Mauthausen havde været meget vellykket og kritiserede den danske ambassades passive holdning. Også landsstævnet i Vingstedcentret havde været vellykket og velbesøgt. Oplyste at Landsforeningen Gestapofangerne sammen med Neuengammeforeningen og Frihedsfonden i slutningen af september får besøg af Hiltgunt Zassenhaus. I dagene 1. og 2. november har landsforeningen repræsentantskabsmøde på Mols og de tre lokalafdelinger har særlige medlemsarrangementer i julemåneden.

Villy Mørk Jensen omtalte årets Meppentur og Neuengammeforeningens høstfest den 31. oktober.

Heinrich Davidsen kritiserede et på Stutthofforeningens årsmøde fremsat forslag om sammenlægning af Horserødforeningen med Stutthofforeningen.

Oskar Verner oplyste, at Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen afholder et møde den 24. september i Århus, hvor afdelingernes repræsentanter vil drøfte sociale problemer.

Jule- og nytårshilsen i bladet

Så er det tid igen, hvor foreningerne bør bestille deres jule- og nytårshilsen her i bladet, og det gælder både landsforeningerne og deres lokalafdelinger. Hilsenen har fælles tekst som overskrift, og de, der deltager, får foreningens eller afdelingens navn anført nedenunder (som visitkort). Pris for landsforeninger 100 kr. (små foreninger kan nøjes med 75 kr.) og lokalafdelingerne 50 kr. Men større beløb er velkomne!

Enkeltpersoner og familier kan også være med

Som noget nyt forsøger vi i år med også at bringe jule- og nytårshilsen fra enkeltpersoner eller familier. Det sker efter samme princip som ovenfor med en fælles overskrift, hvorunder navn og bynavn bringes. Det koster 50 kr., men det er da billigt for en hilsen til alle bladets 2500 abonnenter.

Bestilling sker ved at skrive til Frode

Toft, St. Kongensgade 63, 5., 1264 København. Betaling kan evt. vedlægges, men ellers må betalingen ske inden nytår til bladets kasserer: Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum, giro 9 31 54 54 - **men husk på giroталonen at skrive »Julehilsen«**. Beløbet kan også indsendes pr. check, postanvisning eller i kontanter.

STIFTELSESFEST MED 115 DELTAGERE

Fredag den 19. september mødte 115 kl. 17.30 foran Politigården i festlig stemning og i forventning om, at der forestod en interessant aften i kammeratligt lag.

Med megen møj og besvær blev man lukket ind i Politigården, og det skulle vise sig, at det blev lige så besværligt at blive lukket ud igen.

Foran mindevæggen udtalte formanden mindeord, og vi holdt et øjeblik stilhed. Mange havde ikke tidligere besøgt dette sted.

Herefter gik vi samlet til Politigårdens marketenderi, hvor klubben var vært ved en drink, hvorefter vi begav os til kantinen i Rigspolitiets bygning, hvor der ventede os en meget fin middag og derefter kaffe og småkager. Bordene var festligt pyntede med masser af blomsterdekorationer, og røde og hvide servietter, og helheden var særdeles festlig, sammen med farverne i de nyrestaurerede lokaler.

Middagen indledtes med afsyngelse af vores Buchenwaldsang, hvorefter den gode mad og de gode vine blev nydt, og der gik ikke lang tid, før der var en særdeles god stemning og samtalen gik livligt.

Efter kaffen spillede den udmærkede musiker, der havde muciseret under middagen, op til dans, hvori alle deltog ivrigt indtil kl. 24, hvorefter man gik hver til sit.

En festlig aften i kammeratligt lag. Den opfordrer til gentagelse. GA

VEDR. REJSEN TIL NORMANDIET/PARIS 1987

Der arbejdes stadig med programmet for rejsen, og jfr. hvad vi har oplyst i Pigtråd/Gestapofangens juni og augustnumre, ligger tidspunktet for rejsen fast, altså fra fredag den 19. juni til søndag den 28. juni 1987, begge dage incl.

Prisen skal efter det senest oplyste ikke overstige de 4300 kr., som nævnt i juninummeret. De 4300 kr. dækker alt under rejsen undtagen drikkevarer til maden og 2 middage i Paris.

Vi har igen i år det særlige arrangement vedr. rejsedeltagere fra Jylland og Øerne, at man kan få rejse og hotelophold ud og hjem i forbindelse med rejsen betalt, uden at det kommer til at fordyre rejsen for nogen.

Endelig kan det oplyses, at der indtil nu er 77 personer, der har givet en foreløbig tilmelding. 2 busser rummer 98 personer, og vi skal ikke være mere, end hvad 2 busser kan rumme.

Yderligere underretning vedr. rejsen vil ikke komme i bladene, før det endelige program foreligger og bekendtgøres i Pigtråd/Gestapofangens februarnummer 1987. Dog kan deltagere i vores flæske- & andespil den 25. november forvente at blive underrettet om, hvad der foreligger af nyt til den tid.

Med venlig hilsen
Bestyrelsen

FLÆSKE- OG ANDESPIL

Så nærmer tiden sig, hvor flæske- og andespil er en næsten daglig foreteelse, og selvfølgelig skal vi igen i år samles om Buchenwaldklubbens festlige, uovertrufne og hyggelige Flæske- & Andespil, der afholdes tirsdag den 25. november 1986, kl. 19.30 i kantinen på politistationen på Bellahøj (indkørsel Borups Alle 266).

Spillet afvikles under de sædvanlige former, og vi behøver næppe at minde om, at der som altid er meget fine gevinster, og »fuld gevinst« til alle med »banko« i de ordinære spil.

Medlemmer med pårørende og kammerater fra andre fangeforeninger er velkomne. Reserver dagen - mød op og få en festlig aften i kammeratligt samvær.

Venlig hilsen
Bestyrelsen

ERHVERVSHÆMMEDE

AALBORG

GENERALFORSAMLING

Den årlige generalforsamling afholdes på centret torsdag den 30. oktober 1986 kl. 14.30 med følgende dagsorden:

- 1 Valg af dirigent.
- 2 Beretning (herunder udvalgsberetninger).
- 3 Regnskab.
- 4 Indkomne forslag.
- 5 Valg (6 bestyrelsesmedlemmer + 1 suppleant).
- 6 Valg af revisor.
- 7 Eventuelt.

Indkomne forslag skal være beretningen i hænde senest den 23. oktober 1986.

GESTAPOFANGERNE

REPRÆSENTANTSKABSMØDE

Landsforeningen Gestapofangerne holder repræsentantskabsmøde i dagene 1.-2. november. Mødet holdes på Molsgården, Vistoft (lidt syd for Knebel), og det er i år Århusafdelingen, der står for arrangementet. Ud over de valgte repræsentanter er alle interesserede medlemmer velkomne til at deltage i mødet. For overnatning på kroen og deltagelse i middagen vil tilmelding være nødvendig og kan ske til Kr. Sørensen, telf. 06 27 24 81 eller Per Madsen, telf. 06 17 57 62 senest 22. oktober.

*

Vi huskede 29. august, 4. maj og Skæring Hede

Den 29. august blev markeret på vanlig vis i Århus. Gestapofangerne lagde krans og blomster ved monumentet og gravene på Vestre Kirkegård og ved 4. Maj Kollegiet. Ved mindestenen for de henrettede på Skæring Hede blev der ligeledes lagt blomster, og aftenen sluttede med en meget hyggelig sammenkomst på Egå Marina.

p.m.

NEUENGAMME

HØSTFEST

Vi indbyder til vor traditionelle høstfest. Den afholdes i år fredag den 31. oktober kl. 19.00 i Parolesalen, Nyrops-gade 22, 6., København. Der er elevator. Vi byder på gule ærter. Tilmelding forud til Søs, Immerkær 25, 2.t.v., 2650 Hvidovre, tlf. 01 75 58 03, bedst efter kl. 18.00.

Pilgrimsfærden — en appel også til de unge

I dagene 5. til 8. september gennemførte Neuengammeforeningen sin traditionelle årlige pilgrimsfærd til lejrene i Emsland: Dalum, Versen, Esterwegen og Neuengamme, for på disse steder at ære og mindes de af vore kammerater, der ikke kom hjem igen, de, der døde af sult, umenneskelige forhold og mishandlinger.

Turen foregik i et for årstiden og området helt usædvanligt fint vejr, og med den traditionelt dejlige tone blandt de deltagende.

Om det var det meget fine vejr, eller vor usædvanlig gode chauffør Ebbe, der gjorde, at vi satte rekord i køretid, tør jeg ikke afgøre, jeg gætter på det sidste. Vi var i hvert fald en hel time tidligere fremme ved hotel Pøker i Meppen, end vi nogensinde før har været.

Jeg vil gerne forsøge at fortælle lidt om de tanker og indtryk, turen giver mig. Jeg havde det held selv at undslippe Gestapos eftersøgning. Jeg vil fortælle om de tanker, der opstår ved de korte og enkle højtideligheder ved de forskellige begravelsespladser, vi besøgte, og der hørte lidt om »dagliglivet« i lejrene, stiltfærdigt fortalt af nogle af dem, der selv havde overlevet de menne-skefjendtlige forhold, vore kammerater dér måtte »leve« under.

Bagefter har de overvundet de store vanskeligheder, der har været med myndighederne ved nogle af lejrene for blot at få oprettet og vedligeholdt mindepladserne. Modstanden fortæller, at der stadig findes kræfter, der helst vil glemme deres fortid og som intet vil lære af den.

De danske deltagere i pilgrimsfærden til Ems-lejrene holder deres indtog i Dalum.

Gensynets glæde

Ved generalforsamlingen den 16. august i »Frøslevlejrens Venner« mødtes bl.a. disse 5 fangekammerater, der alle har siddet i følgende lejre: Frøslev, Neuengamme, Dessauer Ufer, Bullenhuser Damm, Neuengamme, og derefter hjem med De hvide Busser. Fra v. ses: Niels Gothardsen, Daler pr. Højer, Frands V. Nielsen, Fredericia, Julius Bernth, Aabenraa, Niels Christian Andersen, Padborg, Einer Hauberg, Tandslet. Deres fangenumre var 69.104, 69.151, 69.182, 19.118 og 69.103.

Selv om disse påstande er fremsat uden at de pågældende har villet stå frem med navns nævnelse, er det de samme kræfter, som dengang indrettede KZ-lejrene og satte verden i brand. Derfor vil vi ikke glemme. Vi vil bekæmpe disse kræfter, hvor vi end møder dem, og vi må fortælle de unge af i dag, hvad der skete dengang, og hvad disse kræfter stadig står for.

Som Richard Andersen fra Odense sagde det som afslutning på sin tale ved monumentet i Neuengamme:

»Til de unge, som er her i dag, vil jeg sige: Glem aldrig at fortælle andre unge, hvad jeres pårørende har været igennem i de fem forbandede år.

Fortæl dem, at gennem arbejdet for freden kan vi forhindre en ny krig.«

Jeg vil gerne sige Neuengammeforeringen tak, fordi den hvert år gennemfører denne tur. Den giver en et tilskud til at fortsætte det arbejde, vi allerede påbegyndte før krigens begyndelse:

Arbejdet for fred, frihed og selvbestemmelsesret, frihed for sult og nød for alle. Kort sagt for menneskeværdige kår.

Erik Lorentzen

DE GRØNNE

En læser spørger, hvorfor vi egentlig kaldte de tyske soldater »De grønne«.

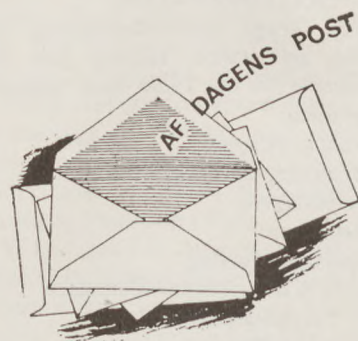
Svaret må nok blive: 1) De bar grønne uniformer. 2) Navnet hentyder til græshoppernes grådighed. 3) Græshopperne var i sin tid en af Ægyptens 10 plager.

FRA REDAKTIONEN

EN LÆSER FRA SØNDERJYLLAND RINGER:

- Jeg vil gerne forsøge at få nogle af mine venner til at blive abonnenter på vort gode blad. Kan jeg få nogle eksemplarer til agitation?

Svar: Vi sender de 5, du anmoder om at få. Der er lagt girokort ved. Så behøver de blot at gå på posthuset og indbetale. Derefter er de abonnenter.

HÆDERSGAVEN BØR FØLGE PENSIONERINGEN

For en del år siden lod jeg mig registrere og fik fra sikringsstyrelsen/ulykkesforsikringen meddelelse om, at jeg var retlig anerkendt på Erstatningsloven.

Siden da er årene gået, og jeg har haft det held/lykke tilsyneladende ikke at have alvorlige mén fra besættelsestiden. Men hvor mange af os har trods alt - på den ene eller anden måde - ikke mén, som ikke er direkte målelige.

Vi ganske unge fra dengang kæmpede og troede på en bedre og mere retfærdig verden. Nervepresset fra besættelsen og skuffelserne i forbindelse med den 5. maj 1945, udrensningen, retsopgøret og den politiske splittelse af modstandsbevægelsen efter krigen gjorde, at vi en årrække havde ondt ved at finde vore egne ben. Utilfredshed, rastløshed og symptomer på dårlige nerver var det almindelige billede, når man med større eller mindre mellemrum havde en af sine kammerater på tommandshånd.

Ikke så få døde få år efter befrielsen - sørgeligt og forbavsende mange, når man tager alderen i betragtning. Andre fik i de tyske koncentrationslejre et livsvarigt knæk, og nogle blev plaget med psykiske problemer. For disse kategorier har Erstatningsloven haft en uvurderlig betydning og reddet adskillige hjem fra opløsning.

Vi, der kunne, fortsatte efter besættelsen vor uddannelse og arbejde. Ja, nogle af os nærmest druknede sig i det. Muligvis derfor kom nervepresset og skuffelserne lidt efter lidt på større og større afstand. Men et større eller mindre ar er der stadig. Af og til smerter det, og så vil man helst være alene.

Vi nærmer os nu pensionsalderen og skal om få år, hvis vi får lov at leve, indtræde i pensionisternes række. Det var rimeligt, at den såkaldte hædersgave kom til udbetaling ved normal pensionering, når der foreligger en anerkendelse på Erstatningsloven. Jeg mener, at der må arbejdes på en lovændring med hensyn til dette.

Hædersgaven ville virke som plastre på nogle sår, der trods alle smukke ord på 5. maj-dage er ulægelige.

Med venlig hilsen
Kaj Kjerrumgaard Pedersen
Skoleparken 108, 8330 Beder

MINDEORD

OVE BRUHN

Forstander ved Karmeliterklosteret i Helsingør - en af Danmarks få femstjernede turistattraktioner - Ove Bruhn, blev 72 år.

Ove Bruhn arbejdede de senere år ihærdigt for at få klosteret, der hører under Justitsministeriet, indrettet til et kloster- og kirkemuseum under Nationalmuseet og Kulturministeriet. Begge ministerier var positive over for tanken, men hidtil har der manglet penge til at realisere Ove Bruhns plan.

Under krigen var Ove Bruhn medlem af den navnkundige modstandsgruppe »Syklubben«, hvis fire medlemmer organiserede overførsel af forfulgte jøder til Sverige.

BØGER

SÅDAN VAR EN HOLGER DANSKE-SABOTØRS HVERDAG

Bob Herman: De illegale. To Holger Danske sabotører fortæller. Bogans Forlag. 237 sider. 150 kr.

I 1963 kom en spændende og velfortalt bog om frihedskampen »De illegale« ved pseudonymet »Bob Herman«. Den blev af en del mennesker betegnet som den bedste beskrivelse af en dansk sabotørs hverdag.

Nu 22 år efter komme bogen i en ny udgave, og nu afsløres det, at de to for-

tællere, som tegner sig for hver sin halvdel af bogen, er underdirektør i Den danske Bank, cand.polit. Gunnar Dyrberg, og programredaktør i Danmarks Radio, forfatteren Bob Ramsing. Den nye udgave, hvor mange af forrige udgaves dæknavne er udskiftet med de rette navne på de omtalte personer, har forord af en gruppekammerat til dem, forlagsboghandler Mogens Staffelt, som selv sad i tysk fangenskab sammen med sin bror, Jørgen Staffeldt, som var Holger Danskes chef i tre måneder, fra december 1943 til arrestationen i februar 1944. Jørgen Staffeldt døde i de tyske lejre. Mogens Staffeldt skriver bl.a.:

- Vi så dem komme unge og uerfarne, men efter kun nogle få måneder blev de voksne og erfarne sabotører. I de sidste to år af modstandskampen oplevede man dybt gribende eksempler på mod, sammenhold og offervilje.

Mogens Staffeldt nævner også, hvordan det tog næsten tre år, før modstandskampen for alvor kom i gang. Længe var det en ret ensom kamp. Ikke blot mod Gestapo, men også mod uforstående danske myndigheder. Han husker kampen fra 1942 og sin kontakt med den første Holger Danske-gruppe sommeren 1943. Hurtigt blev den revet op, så Jens Lillelund (dæknavn Finn) som en af de få på fri fod måtte danne et helt nyt Holger Danske.

Og så er det ellers Bob, som beretter løs i bogens første del. Siden fortsætter Herman (G. Dyrberg). Betagende er Bobs billede af den unge himmerlandske stud.theol. Chr. Ulrik Hansen (side 12-15) og hans jyske barndomskammerater. Erik Nyemann og Per Sonne. Og fra kornetskolen har Bob udover Chr. Ulrik kammerater som Preben Hagelin, Edward Sommer, Kai Schiøth og Mogens Ibsen. Side 91-92 har bogen Chr. Ulriks afskedsbrev til vennerne i Vestre Fængsel. Han blev henrettet 23.6.1944. Hans gruppe altså henrettet blot seks dage før Hvidsten-folkene.

Ville likvidere Terboven

Der kunne nævnes en masse enkeltheder fra bogen. Fx. side 29: Vi måtte gerne selv skaffe os våben... Side 38: Som regel var der slet ikke lejlighed til at prøveskyde et våben. Det skete, man gik med en pistol i månedsvis uden at få konstateret, om den virkelig kunne skyde... Her nævnes også et par gode pistoler, den belgiske FN, kaldet »Frk. Nielsen«, og den tyske 7,65, Walther.

Side 31 findes en beretning om, hvor-

dan man i efteråret 43 overvejede at rydde Norges plageånd nr. 1, den tyske rigskommissær Terboven af vejen, da han var på gennemrejse fra Tyskland til Norge og en nat boede på Palace Hotel på Rådhuspladsen i København. Han var at sammenligne med Himmler eller statholderen i Czekkoslovakiet, Heydrich. Faldskærmsmanden »Lange Aksel« (Ole Geisler), Lillelund og politimanden Holger With-Søderberg drøftede planen længe. Men afstod fra den, fordi blodbadet, hævnen fra tysk side, sikkert ville blive enormt. Man så det fx med netop Heydrich. Men man havde ellers begyndt at indlogere sig på hotellet til den dag, Terboven skulle komme. Og at indgå i tjenerroller i hvide dragter...

Og der er portrætter af navnkundige folk som »John«, lærer Svend Otto Nielsen, henrettet 26.4.44 og af »Flammen« (Bent Faurschou-Hviid) og »Citronen« (Jørgen Haagen Schmidt). Nok de to, som har henrettet flest stikkere. Og som til sidst selv blev Gestapos ofre. Det var helt utroligt så koldblodigt og drevent disse tre mænd kunne optræde. Og længe slippe godt fra det.

Kontaktmand i Hipo-korpset

Fra Dyrbergs beretning kan, udover de tre lige nævnte, også bemærkes en barsk ting side 206-07. Det gælder en vagtmand på Nordwerk, som ad omveje bad Holger Danske skaffe sig til Sverige. Hans arbejdsgivere havde nemlig forlangt, han skulle gå ind i det dansk-tyske terrorkorps Hipo. Han nægtede. Efter et møde ved Charlottenlund station en mørk aften, og med alle sikkerhedshensyn dækket, er HD-folkene ene med pågældende.

Han har været Frikorpsmand og fortæller rystende, hvordan tyske enheder ofte ser ned på Frikorpsmand. Og hvordan Hitler giver Frikorpsmand nogle af de hårdeste tørne. Fx ved Ilmensøen på den nordlige Østfront, hvor 50 pct. af Frikorpsmand går til. Manden fortæller løs. Nok mest sandhed. Og for at frelse sit liv. HDs dom: Du går ind i Hipo, hvor du skal være vor spion. Efter krigen skaffer vi dig frit lejde. Han accepterer og får en frygtelig post som sekretær hos Lorentzen-banden. I dag sidder han i Australien.

Krigen var hård. Ved os alle. Og denne bog beretter usentimentalt, men sandt de utroligste historier. Anbefales til flest muligt. *Johns. Rasmussen*

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 5. Oktober 1986

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. (07) 97 12 71.
Skr.: P. Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. (02) 95 22 08.
Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Else Drejer, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Solveig Skjøtt, Ove Laursen, Peter Møller Madsen og Erik Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssesvej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K. (01) 12 85 95.
Sommer: Møntstien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. (03) 41 01 20.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.
Århus: Fmd.: Knud Andreassen, Brønshøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. (06) 33 60 61.
Kass./sekr.: Arnold Sejersen, Jægergårds-
gade 138, 2., 8000 Århus C. (06) 13 07 65.
Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. (02) 95 22 08.
Kass.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. (02) 87 09 58.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. (07) 72 02 27.

LANDSFØRENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. (06) 16 92 42.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 16, 2400 København NV. (01) 19 24 24.
Socialsekr.: Kaj Wadsbach Petersen, Lunde-
bjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde. (02) 94 44 92.

Kontor: Kongevejen 252, 2. sal, 2830 Virum. (02) 85 58 98. Giro 881 17 88. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-14. Sociale sager kun tirsdag og torsdag.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-
kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg.
Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Jens Jac. Jensen, Får-
bækvejen 2, 7000 Fredericia. (05) 95 79 88.
Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73,
åbent tirsdag kl. 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B,
6000 Kolding. (05) 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården.
Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17.

Odense afd. Kontor: Giersingvænget 24,
5220 Odense SØ, tlf. (09) 15 45 87. Åbent
hver onsdag kl. 10-12.

Fmd. og socialsekretær: Richard Andersen,
Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15
98 27.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 52, 5230
Odense M, tlf. (09) 14 27 16.

Sydfyns afd. Louis Artéll, Brændeskovvæn-
get 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. (09)
22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svend-
borg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd. Ove Laursen, Moseskrænten
3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd. A.J. Jørgensen (Åbol), Lemvig-
vej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Cent-
rets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08)
12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-
12 og 14-17.

Århus afd. Alfr. Bertelsen, Louis Hamme-
richs Vej 11, 2, 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag- fredag
kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær
tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFØRENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42,
2. tv., 2800 Lyngby. (02) 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. (06) 42 69 61.

Randers afd. Fmd.: Erik Andersen, Fjord-
bakken 32, Møllerup, 8900 Randers. (06) 44
13 19.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900
Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd. Fmd.: Jens Thomsen, Skot-
tegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og
(01) 50 09 70.

Kass.: E. Gajhede, Vejlands Alle 95, 2300 Kø-
benhavn S, tlf. (01) 58 16 55. Giro 1 70 30 72.

Århus afd. Fmd.: Edith Johansen, Hou-
gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. (06) 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebel-
toft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER

FRA BESÆTTELSEN:

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Lille Værlose. (02) 48 56 74.
Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrupvej
78, 1. tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjøløer Boulevard
12, 2. tv. 2450 Kbh. SV. (01) 16 60 98.
Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100
Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300
København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvej 6, Sjør-
ring, 7700 Thisted. (07) 97 12 71.
Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2. tv.,
2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensadt, Carls-
gade 5, 5000 Oden-
se C.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kø-
benhavn N. (01) 35 50 12.
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C. (09) 11 92 52.
Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128,
5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. (02) 98 11 77.
Kass.: Ingegnar Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C,
2820 Gentofte. (01) 65 82 12.
Kass.: Herman Erbsstein, Gerlevvej 15, 2700
Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt
by. Henv. til: Alfred Bertelsen, Louis Hamme-
richsvej 11, 2., 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-
fond. Se øverst bladet side 2.

»Nors Hovedgård:» Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingsvej 38, Nors, 7700
Thisted. Henv.: Alex Binnebalde, (07) 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Ge-
stapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv.
til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille
Værlose (02) 48 56 74.